

STICHTING BEDRIJFSFONDS VOOR DE PERS

JAARVERSLAG OVER 1983

Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers

De Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers heeft tot doel - in het belang van de pluriformiteit van de bestaande pers - mee te werken aan het verlenen van financiële bijstand (kredieten en in bijzondere gevallen financiële steun à fonds perdu) ten behoeve van dag-, nieuws- en opinieweekbladen.

Het bestuur van het Bedrijfsfonds adviseert over ingediende steunaanvragen aan de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC), die over deze aanvragen de uiteindelijke beslissingen neemt.

De Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers werd op 16 september 1974 opgericht (oprichtingsakte - de statuten - gepubliceerd in de Staatscourant van 1 oktober 1974, nr. 190). De statuten werden laatstelijk gewijzigd op 28 december 1982 (Stscrt. 17 januari 1983, nr. 11). De activiteiten van het Bedrijfsfonds voor de Pers zijn gebaseerd op de statuten alsmede op de Richtlijnen voor de werkzaamheden van de Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers (Stscrt. 12 mei 1975, nr. 88) en op het Besluit Compensatieregeling Dagbladen (Stscrt. 17 januari 1983, nr. 11). In laatstgenoemde regeling zijn onder meer ook de voorwaarden voor financiële steunverlening uit het Bedrijfsfonds voor de Pers vervat.

Ten laste van het Bedrijfsfonds voor de Pers kan - sedert de oprichting van het fonds - financiële steun worden verleend aan afzonderlijke dagbladen, nieuwsbladen of opinieweekbladen. Het Bedrijfsfonds is tevens belast met de uitvoering van de begin 1983 als experiment ingevoerde compensatieregeling voor dagbladen. Voor deze regeling komen dagbladen in aanmerking die als gevolg van hun oplage in combinatie met hun geografische verspreiding verlies lijden. Voorts staan het Bedrijfsfonds middelen ter beschikking waaruit na goedkeuring door de minister van WVC bedragen kunnen worden verstrekt ten behoeve van organisatie-onderzoek van verlieslijdende dagbladen of voor onderzoek naar samenwerking tussen meerdere persorganen of ten behoeve van de bedrijfstak als geheel (aanvullende maatregelen).

De financiële middelen van het Bedrijfsfonds voor de Pers zijn afkomstig uit de opbrengsten van de etherreclame, daartoe door de minister van WVC aangewezen.

De bestuursleden worden op persoonlijke titel door de minister van WVC benoemd. De leden hebben geen bestuurlijke, financiële of andere banden met ondernemingen of persorganen, dan wel met organisaties van het perswezen.

STICHTING BEDRIJFSFONDS VOOR DE PERS

JAARVERSLAG OVER 1983

Aangeboden aan de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur

Juni 1984

TEN GELEIDE

In het jaar 1983 werden de werkzaamheden van het Bedrijfsfonds voor de Pers en zijn bestuur sterk uitgebreid.

Na jarenlang onderzoek werd aan het begin van dit verslagjaar op experimentele basis de compensatieregeling voor dagbladen ingevoerd, voor de duur van drie jaar. Daarmee werd voor het eerst de weg betreden van een meer algemene financiële steunregeling voor dagbladen in gelijke omstandigheden, maar in het bijzonder gericht op bladen die deze steun het meeste nodig hebben. Voorheen was uit het Bedrijfsfonds alleen kredietverlening aan afzonderlijke dagbladen, nieuwsbladen en opinieweekbladen mogelijk, welke mogelijkheid ook na invoering van de compensatieregeling voor dagbladen onverminderd is blijven bestaan. Deze steunfaciliteit is beschikbaar voor bladen waarvoor geen andere financiële steunbronnen voorhanden zijn.

In het verslagjaar vonden voor het eerst ook de uitkeringen (over het boekjaar 1981) op basis van de compensatieregeling voor dagbladen plaats en wel aan negen dagbladen voor in totaal 15 miljoen gulden. Van de bestaande 'vangnet'functie van het Bedrijfsfonds - de steunmogelijkheid voor afzonderlijke bladen - werd ook in dit jaar opnieuw gebruik gemaakt.

Bij de invoering van de compensatieregeling voor dagbladen begin 1983 werden tevens aanvullende steunmaatregelen van kracht, voornamelijk ten behoeve van onderzoek. Op deze nieuwe steunmogelijkheden is in het verslagjaar slechts in beperkte mate beroep gedaan. Daarnaast voerde het bestuur vanwege de moeilijke bedrijfseconomische situatie van verscheidene persorganen in 1983 vele informatieve gesprekken met vertegenwoordigers van bladen en met branche-organisaties over mogelijkheden van financiële steun uit het Bedrijfsfonds.

Aldus streefde het bestuur van het Bedrijfsfonds er in het afgelopen jaar naar om de doelstelling van een onafhankelijk, pluriform perswezen financieel te ondersteunen.

Het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers

INHOUD

I.	Samenstelling van het bestuur en het secretariaat van de Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers in 1983	7
II.	De werkzaamheden van het bestuur in 1983	8
	1. Inleiding	8
	2. Ontvangsten en uitgaven van het Bedrijfsfonds voor de Pers in 1983	8
	3. Individuele steunverlening ten laste van het Bedrijfsfonds voor de Pers	11
	a. Steunverlening aan het opinieweekblad Haagse Post	11
	b. Steunverlening aan Het Vrije Volk	12
	c. Beheer van kredieten, verstrekt uit het Bedrijfsfonds voor de Pers	13
	4. Compensatieregeling Dagbladen	16
	5. Aanvullende maatregelen	18
	a. Steunverlening aan een studieproject van het Cebuco	18
	b. Steunverlening aan een organisatie-onderzoek bij de Twentsche Courant	19
	6. Mediabeleid	20

BIJLAGEN

1.	Advies bestuur aan minister WVC d.d. 28 februari 1983 over financiële steunverlening aan het opinieweekblad de Haagse Post	25
2.	Advies bestuur aan minister WVC d.d. 16 september 1983 over financiële steunverlening aan Het Vrije Volk te Rotterdam	27
3.	Advies bestuur aan minister WVC d.d. 26 oktober 1983 over de aanvragen voor de Compensatieregeling Dagbladen	30
4.	Advies bestuur aan minister WVC d.d. 16 maart 1983 over een aanvraag tot financiële steunverlening aan een studie naar een communicatiestrategie voor de herpositionering van het dagblad als informatie- en advertentiemedium	36
5.	Advies bestuur aan minister WVC d.d. 27 december 1983 over financiële steunverlening aan een organisatie-onderzoek ten behoeve van de Twentsche Courant	38
6.	Advies bestuur aan minister WVC d.d. 23 februari 1983 inzake het WRR-rapport 'Samenhangend Mediabeleid'	40
7.	Advies bestuur aan minister WVC d.d. 27 januari 1984 inzake de Medianota van de regering	48

I. Samenstelling van het bestuur en het secretariaat van de Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers in 1983

Bestuursleden:

prof. drs. J. W. Schoonderbeek, voorzitter
J. Kassies, vice-voorzitter
drs. H. J. A. M. van Haaren
dr. F. Haselhoff
mr. W. C. D. Hoogendijk
dr. C. N. Peijster
prof. dr. J. van Putten

Secretariaat:

drs. L. H. A. Lichtenberg, secretaris
drs. F. E. Abrahams, plaatsvervangend secretaris
mevr. J. Koldenhof-Kooy, administratief medewerkster

Het secretariaat is gevestigd in het gebouw van het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Sir Winston Churchilllaan 362 te Rijswijk (ZH), postbus 5406, 2280 HK Rijswijk, telefoon 070-949393.*

De bestuursleden, de secretaris en de plaatsvervangend secretaris worden benoemd op grond van artikel 9 van de statuten van de Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers (Staatscourant 1974, nr. 190), welke laatstelijk gewijzigd zijn op 28 december 1982 (Staatscourant 1983, nr. 11).**

De benoeming van de personen in deze functies geschiedt bij beschikking van de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC).

Bij beschikking van 19 januari 1983 herbenoemde de minister de zittende leden ingaande 18 oktober 1982 (Staatscourant-1983,-nr- 55), opnieuw voor een periode van twee jaar (tot 18 oktober 1984).

Op 12 december 1983 overleed ons bestuurslid de heer dr. C. N. Peijster. Zijn heengaan bracht in ons bestuur grote verslagenheid teweeg. De heer Peijster toonde gedurende zijn lidmaatschap van ons college steeds een grote betrokkenheid bij al onze werkzaamheden; hij leverde waardevolle bijdragen aan de discussies en de besluitvorming. Bovendien verloor het bestuur in hem een hartelijke en vriendelijke persoonlijkheid.

* Het telefoonnummer van het secretariaat van de Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers wordt met ingang van 1 september 1984 gewijzigd in 070-406318.

** De (laatstelijk gewijzigde) statuten (Staatscourant 1983, nr. 11) zijn te vinden als bijlage 4 in het jaarverslag van het Bedrijfsfonds voor de Pers over 1982 en zijn tevens integraal opgenomen in de brochure 'Overzicht voorwaarden en behandelingsprocedure van aanvragen voor financiële bijstand aan persorganen', uitgave Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers, januari 1983. De oorspronkelijke oprichtingsstatuten en de op grond daarvan door de minister van het toenmalige CRM gegeven richtlijnen zijn integraal opgenomen in het eerste jaarverslag over 1974 en 1975, bijlagen 1 en 2.

II. De werkzaamheden van het bestuur in 1983

1. Inleiding

Het bestuur van de Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers heeft op grond van de statuten adviserende en uitvoerende bevoegdheden in het kader van financiële steunverlening aan afzonderlijke persorganen. Naast de uitvoering van deze taken waarmee ons bestuur reeds vanaf de oprichting van het fonds in 1974 is belast behelsden de werkzaamheden gedurende het verslagjaar vooral de uitvoering van de begin 1983 ingevoerde compensatieregeling voor dagbladen en de activiteiten in het kader van de advisering over de Medianota van de regering van augustus 1983. In 1983 kwamen wij daartoe in elf plenaire vergaderingen bijeen, terwijl tevens verscheidene bijeenkomsten van ad hoc-commissies uit ons bestuur werden belegd. Bovendien voerden wij in het verslagjaar bij verschillende gelegenheden overleg over diverse vraagstukken met het departement van WVC. In deze vergaderingen en besprekingen bogen wij ons over individuele steunverzoeken van persorganen, vraagstukken betreffende het beheer van eerder verstrekte steun uit het fonds, mogelijkheden voor andere vormen van steunverlening aan de pers (zowel ten behoeve van individuele persorganen als voor de gehele bedrijfstak als zodanig) en de juridische regeling van het Bedrijfsfonds. In de plenaire vergaderingen werden tevens besprekingen gevoerd over ontwikkelingen binnen de pers en plaats van de pers naast andere media.

2. Ontvangsten en uitgaven van het Bedrijfsfonds voor de Pers in 1983

In deze paragraaf geven wij een overzicht van de ontvangsten en uitgaven van het Bedrijfsfonds voor de Pers in 1983. Voorafgaande aan dit overzicht plaatsen wij daarbij ter toelichting de volgende kanttekeningen.

De huidige statuten van de Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers geven de minister van WVC de uiteindelijke beslissingsbevoegdheid over de middelen van het fonds. Zoals gezegd heeft ons bestuur in dit verband adviserende en uitvoerende bevoegdheden en verantwoordelijkheden.

De financiële middelen van het Bedrijfsfonds worden beheerd door de regeringscommissaris voor de Omroep.

De regeringscommissaris treedt tevens op als kassier van de ontvangsten en de uitgaven. Ook voert hij op dit gebied de administratie en draagt hij zorg voor het beleggen van de middelen van het fonds. Deze constructie is bij de oprichting van het fonds in 1974 gekozen omdat de middelen van het fonds in overwegende mate afkomstig zijn uit de opbrengsten van de etherreclame.

De Nationale Investeringsbank fungeert voor het Bedrijfsfonds als intermediair bij kredietverlening uit het fonds en bij de ontvangsten van aflossingen en rentebetrageden van kredieten die uit het fonds zijn respectievelijk worden verleend. In onze opdracht verricht de bank in dit kader de betalingen aan kredietnemers en neemt zij van kredietnemers terugbetalingen in ontvangst. Ook voert de bank in onze opdracht financieel-economisch onderzoek bij aanvragers uit, aan de hand van welk onderzoek wij de minister over de desbetreffende aanvragen adviseren. Wanneer de minister op een advies onzerzijds besluit een kredietaanvraag te honoreren en ons bestuur daarbij vraagt uitvoering aan die beslissing te geven, bereidt de Nationale Investeringsbank in overleg met ons een kredietovereenkomst voor, waarin de vorm en de voorwaarden van de kredietverlening worden vastgelegd.

Dergelijke overeenkomsten sluit de bank ook namens ons met de kredietnemers af. Tevens oefent de bank namens ons bestuur toezicht uit op de naleving van de kredietvoorwaarden en rapporteert zij ons hierover periodiek.

De financiële middelen bedoeld voor individuele financiële steun aan persorganen zijn in belangrijke mate afkomstig uit de opbrengsten van de etherreclame. Enerzijds zijn dat dotaties uit de opbrengsten in het kader van de etherreclame compensatie-uitkeringen die aan de pers werden toegekend in de periode 1967 t/m 1973. Anderzijds heeft het fonds financiële middelen gekregen uit de opbrengst van een tijdelijke opslag van 5% op de tarieven van de etherreclame gedurende de jaren 1973 tot en met 1976.

In het verslagjaar verkreeg het Bedrijfsfonds meer middelen als gevolg van de invoering van de compensatieregeling voor dagbladen met aanvullende maatregelen. Deze middelen zijn eveneens afkomstig uit de opbrengsten van de etherreclame.

In beginsel is deze experimentele ondersteuningsregeling voor drie boekjaren (1981, 1982 en 1983) ingevoerd. Hiervoor heeft de minister twintig miljoen gulden jaarlijks gereserveerd: vijftien miljoen gulden ten behoeve van verliescompensatie voor aanvragende dagbladen en vijf miljoen gulden voor aanvullende maatregelen. Onder deze laatstgenoemde maatregelen worden verstaan het financieel ondersteunen van onderzoek bij één of meer persorganen of de persbedrijfstak als geheel, alsmede financiële steun à fonds perdu voor bijzondere doeleinden (éénmalige reorganisatie of gezamenlijke projecten van bladen). Ten behoeve van de compensatieregeling voor dagbladen met aanvullende maatregelen heeft de minister in het verslagjaar financiële middelen in het fonds gestort voor de jaren 1981 en 1982. Begin 1983 werd de regeling van kracht voor compensatie-uitkeringen over één jaar, te weten 1981. Spoedig daarop werden de aanvragen hiervoor ingediend. De uitkeringen werden vervolgens door het Economisch Instituut Tilburg, dat in onze opdracht onderzoek op dit gebied verricht, berekend. Vlak voor het einde van het verslagjaar konden de compensatiebedragen aan de desbetreffende dagbladen worden overgemaakt.

Ontvangsten en uitgaven Bedrijfsfonds voor de Pers in 1983

ONTVANGSTEN

- Saldo beschikbaar per 1 januari 1983	f 31.128.255,64
- Interest	
o van uitstaande middelen	f 3.239.730,63
Bedrijfsfonds	- / - f 33.535,95*
o van uitstaande kredieten	f 3.206.194,68
- Aflossingen van uitstaande kredieten	
o Haagse Post	f 231.055,92
o Nieuw Israelietisch Weekblad	f 7.000,--
o De Waarheid	f 200.000,--
- Stortingen t.b.v. Compensatieregeling Dagbladen over 1981 en 1982 en t.b.v. aanvullende maatregelen	f 438.055,92
	f 40.000.000,--
	<u>f 74.772.506,24</u>

* De volgende kredietbedragen stonden eind 1983 uit (saldi per 31 december 1983)

B.V. De Christelijke Pers	f 9.100.000,--
B.V. Haagse Post	f 1.452.193,90
Stichting Nieuw Israelietisch Weekblad	f 32.600,--
Stichting De Nieuwe Krant (De Streek)	f 72.090,--
B.V. De Nieuwe Linie	f 683.000,--
Stichting Bepentak (De Waarheid)	f 1.750.000,--
Stichting Vrije Westfriese Krant	f 155.000,--
C.V. Het Vrije Volk	f 600.000,--
	<u>f 13.844.889,90</u>

Op ons advies van 28 februari 1983 werd op 25 maart van het verslagjaar door de minister de door de Haagse Post te betalen rente over de jaren 1982 en 1983 kwijtgescholden. Het totale in 1983 door het Bedrijfsfonds ontvangen rentebedrag werd mede beïnvloed door een verrekening van reeds door de Haagse Post in 1982 betaalde rente.

UITGAVEN

- Exploitatiekosten	
o beheer regeringscommissaris voor de Omroep	f 13.980,--
o kosten Nationale Investeringsbank	f 50.479,66
o bestuur en secretariaat Bedrijfsfonds voor de Pers	f 128.168,14
o onderzoek en advies door derden	f 173.628,48
	f 366.256,28
- Steunverlening aan persorganen	
o Vrije Westfriese Krant	f 30.000,--
o Het Vrije Volk	f 600.000,--
	f 630.000,--
- Uitkeringen Compensatieregeling Dagbladen over boekjaar 1981**	f 15.000.000,--
- Voorzieningen uitkeringen Compensatieregeling Dagbladen over boekjaar 1982	f 15.000.000,--
- Reservering Aanvullende Maatregelen	f 10.000.000,--
- Reservering Rente Aanvullende Maatregelen	f 780.429,16
- Saldo beschikbaar per 31 december 1983	f 32.995.820,80
	<u>f 74.772.506,24</u>

** Uitkeringen in het kader van de Compensatieregeling Dagbladen zijn gedaan aan:

Amhense Courant, Het Binnenhof, Leidse Courant, De Courant Nieuws van de Dag, Het Parool, Rotterdams Nieuwsblad, Trouw, Twentsche Courant/Overijssels Dagblad en De Waarheid.

3. Individuele steunverlening ten laste van het Bedrijfsfonds voor de Pers

In het verslagjaar bereikten ons meer dan voorheen verzoeken van belanghebbenden om informatie over mogelijkheden voor financiële steunverlening aan bladen. In eerste instantie konden geïnteresseerden geïnformeerd worden met behulp van de door ons bestuur in januari 1983 voor het eerst uitgegeven brochure 'Overzicht voorwaarden en behandelingsprocedure van aanvragen voor financiële bijstand aan persorganen'.* In dat overzicht worden niet alleen de voorwaarden en behandelingsprocedure voor individuele bijstand aangegeven, maar ook die van de compensatieregeling voor dagbladen en de aanvullende maatregelen. Indien een persorgaan in aanmerking wenst te komen voor steunverlening dient het blad een verzoek in bij het secretariaat van ons bestuur. Veel van deze steunverzoeken konden wij in het verslagjaar niet in behandeling nemen, omdat zij niet pasten in de huidige werkingssfeer van het Bedrijfsfonds. Deze werkingssfeer staat alleen open voor bestaande dag-, nieuws- en opinieweekbladen en - onder bepaalde voorwaarden - voor plaatselijke dan wel regionale gratis informatiebladen.

a. Steunverlening aan het opinieweekblad Haagse Post

Op 30 december 1982 maakten wij in een persbericht bekend, dat het opinieweekblad Haagse Post een aanvraag had ingediend voor extra faciliteiten in het kader van een eerder door het Bedrijfsfonds aan het blad verleend krediet. Wij namen de aanvraag in behandeling en legden deze voor aan de Nationale Investeringsbank voor nader financieel onderzoek.

In 1974 werd uit de middelen van het Bedrijfsfonds voor de Pers een lening aan de Haagse Post verstrekt van 1,8 miljoen gulden tegen een vaste rente van 9%. De looptijd van het krediet bedraagt 16 jaar. Met de betaling van rente en aflossingen is inmiddels conform de kredietvoorwaarden een begin gemaakt. Het krediet was bedoeld om de Haagse Post in staat te stellen een deel van het liquiditeitstekort op te vangen.

Dat tekort zou naar verwachting van het blad voortvloeien uit de exploitatieverliezen in de aanvangsperiode van een project gericht op verbetering van de exploitatie. Het krediet werd gegeven in nauwe samenhang met een krediet dat B.V. Weekbladpers aan de Haagse Post met hetzelfde doel verstrekke.

Zowel de omzet als de kosten ontwikkelden zich in de jaren 1975 tot en met 1979 vrijwel conform de eerder opgestelde prognoses, zij het dat de samenstelling van de omzet in werkelijkheid anders was dan voorzien. Nadat de exploitatie van de Haagse Post in 1975 en 1976 nog met aanloopverliezen werd geconfronteerd, werd met de exploitatie in de daarop volgende jaren tot 1980 winst behaald, waarna de resultaten vanaf 1980 evenwel een dalende tendens gingen vertonen.

De aanvraag die de Haagse Post in december 1982 bij ons indiende, richtte zich op het verlichten van de lasten die op de exploitatie van het blad drukken als gevolg van de verplichtingen tot betaling van rente en aflossing van het eerder verstrekte Bedrijfsfondskrediet.

De aanvraag was gebaseerd op een project van kostenbesparing en acquisitieversterking door middel waarvan de Haagse Post haar exploitatie hoopt te verbeteren.

Uit de door het blad geformuleerde verwachtingen bleek, dat ondanks ingrijpende maatregelen de exploitatie in 1983 en 1984 slechts kostendekkend was resp. zal zijn. Daarbij ging de Haagse Post ervan uit, dat ten aanzien van het Bedrijfsfondskrediet en de lening van de Weekbladpers geheel conform de voorwaarden van de contracten aan aflossingen en rentebetalingen zou worden voldaan. Het eerder opgestelde schema voor betaling van rente en aflossing zou evenwel het aanzienlijke vermogenstekort, dat als gevolg van de in de voorgaande jaren geleden verliezen is ontstaan, bestendigen. Bij bestudering van het bankrapport over de aanvraag en van deze aanvraag zelf kwamen wij tot de conclusie, dat het niet de taak van het Bedrijfsfonds is de vermogenspositie van een blad te verbeteren. Wel zou, gezien de grote druk die de rentebetaling jaarlijks op de liquiditeitspositie van het blad legt, kwijtschelding van de verschuldigde rente gedurende een beperkt aantal jaren binnen de doelstelling van het Bedrijfsfonds voor de Pers passen. Steun vanuit het Bedrijfsfonds dient naar onze mening een beperkte, tijdelijke financiële injectie voor een persorgaan te zijn om zo spoedig mogelijk op eigen krachten verder te kunnen gaan.

* Op aanvraag verkrijgbaar bij het secretariaat van ons bestuur.

Het vorenstaande in aanmerking genomen adviseerden wij op 28 februari van het verslagjaar aan de minister* de rente op het Bedrijfsfondskrediet met ingang van 1 januari 1982 voor twee jaar kwijt te schelden en de aflossingen pas aan het eind van de desbetreffende jaren te laten betalen. Met het oog op de samenhang tussen het Bedrijfsfondskrediet en het krediet dat de B.V. Weekbladpers indertijd ook aan de Haagse Post verleende, gaven wij de minister tevens in overweging aan deze aanvullende steunverlening de voorwaarde te verbinden, dat de Weekbladpers eveneens gedurende de jaren 1982 en 1983 afziet van rentevergoeding voor haar lening. Deze faciliteiten betekenden voor de Haagse Post een lastenverlichting van circa f 400.000,--.

Op 25 maart 1983 liet de minister ons weten onze aanbevelingen over te nemen met inbegrip van de bijbehorende voorwaarden. Tevens verzocht hij ons voor uitvoering van zijn besluit zorg te dragen. Gevolg gevend aan dit verzoek vroegen wij de Nationale Investeringsbank vervolgens, uitgaande van de beslissing van de minister op ons advies, een wijziging van de kredietovereenkomst te concipiëren. Met deze gewijzigde kredietovereenkomst ging de directie van Haagse Post in de maand mei van het verslagjaar akkoord, waarna uitvoering aan deze aanvullende steunverlening kon worden gegeven.

b. Steunverlening aan Het Vrije Volk

In april van het verslagjaar nam de directie van het dagblad *Het Vrije Volk* contact met ons bestuur op ter bespreking van de mogelijkheid van financiële steunverlening aan een onderzoeksproject, gericht op reorganisatie van het blad op korte termijn. Door middel van dit onderzoek wilde Het Vrije Volk inzicht trachten te krijgen in de mogelijkheden van het uitgeven van een landelijke weekeditie buiten het verspreidingsgebied, waarin Het Vrije Volk als dagblad verschijnt. Deze weekeditie zou in overwegende mate worden samengesteld uit pagina's en artikelen van de dagelijkse uitgave van het blad.

Om voor 1984 en volgende jaren te komen tot verbetering van het exploitatieresultaat, dat voor het eerst sinds 1972 negatief dreigde te worden, en teneinde een stabiel abonnementenbestand te verkrijgen, had Het Vrije Volk een onderzoek laten instellen naar een mogelijke verbreding van de bestaande uitgave van het blad. Daar de financiële middelen van Het Vrije Volk ten behoeve van dit project beperkt waren, wendde de directie van het blad zich tot het Bedrijfsfonds voor een bijdrage ter ondersteuning.

Het project beoogde het vervaardigen en uitzetten van proefnummers van het landelijk weekblad dat door middel van proefabonnementen in Friesland, Groningen en Drente zou worden uitgevoerd. Aan de hand van dat project wilde Het Vrije Volk een beslissing nemen over de definitieve uitgave van een eenmaal per week landelijk verschijnend weekblad. Door middel van deze uitbreiding zou worden getracht tot een hoger abonneetal, gekoppeld aan meer advertentie-opbrengsten, te komen en aldus een sluitende exploitatie te bereiken, waardoor de verschijning van de dagelijkse uitgave zou kunnen worden veiliggesteld.

Bij bestudering van dit project van Het Vrije Volk rees bij ons de vraag, of wij op grond van de voorwaarden voor financiële steunverlening ten laste van het Bedrijfsfonds voor de Pers een aanvraag voor financiële steun in behandeling zouden kunnen nemen ten behoeve van een reorganisatieproject van een bestaand blad dat gericht is op de uitgave van een min of meer nieuw blad. Blijkens gegevens van Het Vrije Volk zou de voorgestelde weekeditie immers pagina's en artikelen bevatten die voor het overgrote deel eerder in de dagelijkse uitgave zijn verschenen.

Wij kwamen na afweging van de mededelingen van Het Vrije Volk evenwel tot de conclusie dat het reorganisatieproject van Het Vrije Volk formeel beschouwd de presentatie van een niet in deze vorm eerder bestaand weekblad beoogde, maar dat dit project in materiële zin primair gericht zou zijn op een reorganisatie van de bestaande uitgave van Het Vrije Volk. Ook de minister liet ons desgevraagd per brief weten deze gedachtengang te delen. Op 3 augustus diende de directie van Het Vrije Volk bij ons bestuur een aanvraag in ter medefinanciering van het bedoelde onderzoeksproject. Wij besloten de aanvraag in behandeling te nemen en voor nader financieel-economisch onderzoek voor te leggen aan de Nationale Investeringsbank. Over de ontvangst van de aanvraag gaven wij op 5 augustus 1983 een persbericht uit.

Nadat de Nationale Investeringsbank ons over de aanvraag had gerapporteerd, konden wij ons beraad over de aanvraag afronden. Wij stelden daarbij vast dat het project in feite twee doelstellingen had, te weten het verkrijgen van inzicht in de mogelijkheden van een weekeditie en een reorganisatie van het blad. Ten aanzien van het onderzoeksaspect van het project kwamen wij tot de conclusie dat een proefexploitatie in een beperkt gebied gedurende een bepaalde tijd een geschikt middel kon zijn om de marktpotentie voor deze weekeditie te testen. Gezien de resultaten van de eerder gehouden enquêtes en de zorgvuldige voorbereiding van het project achtten wij zo'n onderzoek naar het verbreden van de basis van Het Vrije Volk zinvol. Gelet op de dalende exploitatieresultaten van Het Vrije Volk beoogde het project tevens een reorganisatie van het blad, zodanig dat door middel van de uitgave van de weekeditie tekorten op de exploitatie van het dagblad tenminste zouden worden gecompenseerd.

Op grond van vorengenoemde overwegingen adviseerden wij de minister per brief van 16 september 1983 (zie bijlage 2 bij dit jaarverslag) Het Vrije Volk financiële steun te verlenen in de vorm van een krediet tegen een vaste rente van 7 3/4% met een totale looptijd van zeven jaren. Aan het krediet van f 600.000,-- dat 2/3 van de totale kosten bedraagt, dienden de volgende faciliteiten te worden verbonden. De verschuldigde rente over het eerste jaar van de looptijd van het krediet zou dienen te worden kwijtgescholden. Gelet op het experimentele karakter van de uitgave en de beperkte financieringsmarge van het blad gaven wij de minister in overweging het krediet kwijt te schelden indien gedurende de looptijd daarvan de exploitatie van de weekeditie volledig wordt beëindigd en niet meer wordt hervat. In onze overwegingen betrokken wij het feit dat door wijziging van de statuten van het Bedrijfsfonds voor de Pers in december 1982 de mogelijkheid van financiële steunverlening à fonds perdu was ingevoerd. Bovendien werd bij het Besluit Compensatieregeling Dagbladen van 5 januari 1983 de mogelijkheid van kracht financiële bijstand te verlenen aan organisatie-onderzoek ten behoeve van dagbladen die in een verlieslijdende positie verkeren of daarin dreigen te geraken. Op 16 september 1983 berichtte de minister akkoord te gaan met het advies. Tevens verzocht de minister ons uitvoering aan zijn besluit te geven. De Nationale Investeringsbank ontwierp vervolgens op ons verzoek een kredietofferte, welke in de maand november van het verslagjaar door Het Vrije Volk werd geaccepteerd. Daarop werd het krediet uitgekeerd.*

c. Beheer van kredieten, verstrekt uit het Bedrijfsfonds voor de Pers

Aan het einde van het verslagjaar stond een kredietbedrag groot f 13.844.889,90 uit, verleend aan acht persorganen, te weten drie dagbladen, drie opinieweekbladen en twee regionale informatiebladen. Bij verscheidene van deze bladen deden zich in het afgelopen verslagjaar ontwikkelingen voor die van belang waren voor het beheer van de kredieten.

Aan de hand van de rapportering door de Nationale Investeringsbank beschouwen wij regelmatig de financieel-economische positie van het kredietnemend blad.

Mede onder invloed van de neergaande conjunctuur kwamen in het verslagjaar de exploitatieresultaten van verscheidene persorganen onder druk te staan. Deze ongunstige situatie droeg ertoe bij, dat sommige kredietnemers niet of niet geheel aan de kredietvoorwaarden konden voldoen. Hieronder bespreken wij achtereenvolgens de financieel-economische situatie van de *Vrije Westfriesche Krant*, *De Nieuwe Linie*, *De Streek* en de *Christelijke Pers B.V.*

Zoals wij uitvoerig in ons jaarverslag over 1982 hebben uiteengezet**, besloot de minister in mei 1982 op ons advies een krediet beschikbaar te stellen aan de *Vrije Westfriesche Krant*, een regionale informatiekrant die na in een gratis huis-aan-huisblad verschenen te zijn, zelfstandig als abonnementsblad ging opereren in de regio Westfriesland. Het krediet bedroeg f 170.000,--, waarvan f 125.000,-- bestemd was voor de financiering van een wervingsproject en f 45.000,-- voor de

* Inmiddels heeft Het Vrije Volk het verspreidingsgebied van de weekeditie uitgebreid tot andere provincies. Voorts kan in dit verband nog worden vermeld dat Het Vrije Volk en het Rotterdams Nieuwsblad met ingang van 1 maart 1984 nauw zijn gaan samenwerken op het gebied van advertentiewerving, abonnementenadministratie en losse verkoop binnen de daarvoor opgerichte vondbladen Combinatie Rotterdam.

** Zie pagina 8 van het jaarverslag over 1982.

medefinanciering van de exploitatie. Van het krediet was tot eind 1982 f 125.000,-- opgenomen voor de uitvoering van het wervingsproject, dat erop gericht was voor het blad als nieuwsblad een abonnee-aantal te verkrijgen dat als minimale basis zou kunnen fungeren voor de uitgroei naar een sluitende exploitatie in latere jaren. De uitkering van het resterende bedrag (f 45.000,--) was bij het aanbieden van het krediet afhankelijk gesteld van de wijze waarop de resultaten van dat wervingsproject zouden overeenkomen met de prognoses op dit punt. Eind 1982 was de doelstelling van het wervingsproject slechts ten dele behaald. Het blad zocht naar een andere exploitatie-opzet ter verbetering van de inkomenspositie en om het voortbestaan als nieuwsblad veilig te stellen.

Daartoe besloot de Vrije Westfriese Krant mede in overleg met de drukker en gelet op de concurrentie op de plaatselijke advertentiemarkt, naast de wekelijks betaalde verspreiding in dertien gemeenten van Oostelijk Westfriesland, het blad wekelijks in Hoorn en naaste omgeving gratis huis-aan-huis te gaan bezorgen. De inkomstenverbetering verwachtte het blad te bereiken door adverteerders op deze wijze een aantrekkelijker medium te bieden. De Vrije Westfriese Krant zag in deze wijziging van verspreiding en de daaruit voortvloeiende oplageverhoging ook een mogelijkheid meer lezers te bereiken, waarmee het blad de verscheidenheid in de plaatselijke informatievoorziening beoogt te versterken.

Met het oog op deze wijziging in de exploitatie en de daarop gebaseerde positieve verwachtingen van het blad, verzocht de Vrije Westfriese Krant aan het bestuur de laatste tranches van het krediet ten bedrage van f 45.000,-- te mogen ontvangen.

Op 13 april van het verslagjaar adviseerden wij de minister dit bedrag ter beschikking te stellen. Ofschoon aan een van de voorwaarden voor het beschikbaar stellen van deze tranche maar ten dele was voldaan, meenden wij, mede gelet op de doorgevoerde wijziging van het oorspronkelijke project van de Vrije Westfriese Krant, dat het verlenen van deze tranche paste in de doelstelling van de financiële steunverlening aan dit blad.

Op 17 juni 1983 schreef de minister ons met ons advies akkoord te gaan. In de daarop volgende maanden werd dit resterende gedeelte van het aangeboden krediet in tranches uitgekeerd.*

In 1980 respectievelijk 1981 ontving het opinieweekblad *De Nieuwe Linie* een tweetal kredieten voor een totaalbedrag van f 683.000,--.**

Het eerste krediet was erop gericht de exploitatie van het blad in ieder geval tot medio 1981 veilig te stellen; het tweede was bedoeld voor de financiering van niet-geraamde eenmalige kosten, voornamelijk marktonderzoek en voor opvang van het liquiditeitstekort in het resterende gedeelte van 1981. In ons advies over de aanvraag voor aanvullend krediet tekenden wij wel aan, dat wij twijfelden over de haalbaarheid van de prognoses van het blad. Naar in de bankwereld gehanteerde maatstaven gerekend zou het blad onmogelijk aanvullend krediet kunnen ontvangen. Onze motivering om toch positief te adviseren was tevens gebaseerd op het feit, dat het Bedrijfsfonds echter als noodfonds opgericht is om juist die persorganen de helpende hand te bieden, die niet of niet in voldoende mate gesteund worden door andere financiële bronnen.

Ondanks de kredietverlening verslechterde in de daaropvolgende maanden de financieel-economische positie van het blad. Eind 1981 constateerde de directie van het blad, dat de terugloop van het aantal abonnees niet tot stilstand was te brengen en dat ondanks verdere groei van de losnummerverkoop de betaalde oplage een dalende tendens vertoonde.

Dientengevolge besloot het stichtingsbestuur van de Nieuwe Linie tot liquidatie van de B.V. De Nieuwe Linie. Krachtens een eerder afgesloten overeenkomst tussen de aandeelhouders van genoemde B.V. maakte de toenmalige hoofdredacteur - tevens aandeelhouder van de B.V. en voormalige eigenaar van De Nieuwe Linie - gebruik van zijn recht van koop van dat gedeelte van de onderneming waarin zich de uitgave en de exploitatie van het blad bevonden. Deze eigendomsverandering van het blad behoeft volgens de kredietovereenkomsten met de B.V. De Nieuwe Linie de

* Begin 1984 ging de Vrije Westfriese Krant een voorlopig samenwerkingsverband met een huis-aan-huisblad aan, hetgeen uiteindelijk echter geen positief resultaat opleverde. Deze voorlopige samenwerking werd in mei 1984 beëindigd als gevolg waarvan het blad moest worden opgeheven. De Stichting die de Vrije Westfriese Krant uitgaaf kondigde daarbij aan haar activiteiten in een andere vorm te blijven voortzetten.

** Zie ons jaarverslag over 1981, pag. 10 e.v. en over 1982, pag. 10.

voorafgaande goedkeuring van ons bestuur. Teneinde de twee kredietovereenkomsten met de B.V. De Nieuwe Linie om te zetten in een contract met de nieuwe eigenaar werd door de Nationale Investeringsbank een ontwerp-kredietofferte opgemaakt, waarover met de betrokkenen evenwel geen overeenstemming kon worden bereikt.

Het blad verscheen nog tot juli 1982, waarna de exploitatie en de uitgave werden stopgezet. De liquidatie geschiedde onder leiding van de directeur-uitgever welke in het verslagjaar daarover rapporteerde aan de Nationale Investeringsbank. Vlak voor het einde van het verslagjaar legde de bank ons haar bevindingen omtrent de vereffening voor. Bij het schrijven van dit jaarverslag hadden wij een rapport hierover aan de minister in voorbereiding.

In ons jaarverslag over 1982 meldden wij, dat wij met de minister in contact waren getreden om te overleggen welke regeling kon worden getroffen voor de aflossing van het resterende krediet aan *De Streek*. Dit gratis informatieblad dat verschijnt in Gemert en omgeving ontving in 1977 op ons advies een krediet van f 85.000,- uit de middelen van het Bedrijfsfonds ter medefinanciering van de aanschaf van fotografische zetapparatuur.

Door dalende advertentievolume werd gedurende de daaropvolgende jaren de financiële positie van *De Streek* zwakker. Als gevolg daarvan kon het blad haar financiële verplichtingen niet volledig nakomen. Aan de verplichting tot betaling van de rente heeft het blad tot nu toe wel volledig kunnen voldoen.

In het overleg dat de Nationale Investeringsbank met *De Streek* hierover voerde, bleek dat geen regeling gevonden kon worden die het mogelijk maakte, dat het blad het krediet met rente vóór 1985 zou hebben terugbetaald. De verslechterde positie van het blad kon in relatie tot de omvang van de achterstallige aflossingen dat uitzicht niet bieden. Kostenbesparingen die het blad inmiddels doorvoerde, waaronder een kleiner formaat en een beperking van de oplage, leverden dat uitzicht ook niet op.

In dat verband realiseerden wij ons, dat het opeisen van de achterstallige aflossingen het voortbestaan van *De Streek* in gevaar zou brengen. Bovendien gaf het blad voortdurend blijk van zijn bereidheid aflossingen op het krediet te doen. Wij brachten de minister van onze bevindingen op de hoogte en op 22 september van dit verslagjaar deelde de minister ons mede, dat hij onze opstelling deelde. Ook de minister achtte het ongewenst, dat door invordering van de achterstallige aflossingen het voortbestaan van *De Streek* op het spel gezet zou worden. Indien dit persorgaan om deze reden uit de markt zou worden genomen, zo meende de minister, zouden daarmee de ratio en de doelstelling van de eerdere kredietverlening wegvallen. Een herziening van het aflossingsschema en dus ook het ministeriële besluit van 1976 achtte de minister, gelet op de daarmee gemoeide inspanningen, eveneens ongewenst. De minister verzocht ons bij *De Streek* aan te dringen op betaling van de aflossingen, voor zover dat in het vermogen van het blad ligt.

In dit verslagjaar kregen wij tevens een reactie van de minister op ons advies over het beheer van de kredietverlening uit het Bedrijfsfonds aan de *Christelijke Pers*. In 1974 verleende de toenmalige minister van CRM een krediet van f 9,1 miljoen aan de *Christelijke Pers* nog voordat ons bestuur geïnstalleerd was. Dat krediet was bedoeld om vermogenstekorten te dekken, zodat het bij de verlening van het krediet al duidelijk was, dat de *Christelijke Pers* moeilijk aan haar verplichtingen zou kunnen voldoen.

De *Christelijke Pers* heeft aandelen in de Perscombinatie (het bedrijf waarin de *Christelijke Pers* is geïntegreerd) en in drukkerij Spin/Van Mantgem. Als gevolg van de bedrijfseconomische situatie van deze beide bedrijven bieden ook de inkomsten uit uitgekeerde dividenden niet genoeg soelaas om met het aflossen van het krediet een begin te maken.

Het krediet aan de *Christelijke Pers* was mede bedoeld om integratie met de Perscombinatie mogelijk te maken. Ten aanzien van de terugbetalingsverplichting van de *Christelijke Pers* stelt de directie van de Perscombinatie zich op het standpunt, dat bij de verlening van het Bedrijfsfondskrediet aan de *Christelijke Pers* expliciet is overeengekomen dat de Perscombinatie niet aansprakelijk is voor de schulden van de *Christelijke Pers* en daaraan verbonden ondernemingen. De directie van de Perscombinatie toonde zich wel bereid te zoeken naar een mogelijke oplossing van het betalingsprobleem. Daarop namen wij contact op met de minister en adviseerden en de terugbetalingsverplichting van de *Christelijke Pers* wel in

stand te houden, maar deze verplichting voorlopig op te schorten. De minister verklaarde in zijn antwoord hierop d.d. 22 april 1983 eveneens van mening te zijn dat het voor de Christelijke Pers onmogelijk is op dit moment aan haar verplichtingen te voldoen. De minister ging er daarbij van uit dat het uit een oogpunt van het behoud van de bestaande pluriformiteit van de dagbladpers ongewenst zou zijn onder de huidige omstandigheden er bij de Christelijke Pers op aan te dringen dat onmiddellijk een aanvang wordt gemaakt met de verschuldigde aflossingen. Deze eis zou naar het zich liet aanzien volgens de minister de positie van het blad in gevaar kunnen brengen. Gelet op de conjuncturele problemen binnen de persbedrijfstak achtte de minister het niet op zijn weg te liggen onveranderd vast te houden aan de aflossingsplicht van de Christelijke Pers. De minister deelde ons mee ons advies over te nemen en de terugbetalingsverplichting van de Christelijke Pers op te schorten en van jaar tot jaar, aan de hand van de rapportage van de Nationale Investeringsbank, te bezien wanneer de Christelijke Pers haar verplichting kan nakomen.

4. Compensatieregeling Dagbladen

Op 17 januari van het verslagjaar verscheen in de Staatscourant nummer 11 de beschikking van de minister van 5 januari daaraanvoorafgaand tot invoering van een compensatieregeling voor dagbladen met aanvullende maatregelen (Besluit Compensatieregeling Dagbladen, zie bijlage 5 van het jaarverslag over 1982). In dit hoofdstuk van het jaarverslag wordt de compensatieregeling nader toegelicht. De aanvullende maatregelen komen in het volgende hoofdstuk aan de orde. De compensatieregeling is bedoeld als aanvullende financiële steunmogelijkheid naast de in het voorgaande hoofdstuk van dit jaarverslag besproken mogelijkheid tot gerichte financiële steunverlening aan afzonderlijke dag-, nieuws- en opinieweekbladen. Gezien de bijzondere economische problemen in de dagbladsector werd tot deze regeling besloten.

Uit onderzoek blijkt dat oplage in combinatie met geografische spreiding een belangrijke invloed uitoefent op het bedrijfsresultaat van dagbladen. De Compensatieregeling Dagbladen is op deze factoren gebaseerd en verder zodanig opgezet dat met hulp van deze regeling voorzien kan worden in financiële steun aan de meeste verlieslijdende dagbladen.

Het eerdere onderzoek op dit gebied liet echter tevens zien dat op basis van de beschikbare gegevens de verlies- en winstposities van dagbladen niet geheel konden worden verklaard en dat aan de regeling voorts een aantal praktische bezwaren verbonden zouden zijn. Op ons advies besloot de minister dan ook de regeling een experimenteel karakter te geven om de effecten ervan te zijner tijd te kunnen evalueren. Hij bepaalde daarbij, dat de regeling voor drie jaren zou werken (1981, 1982 en 1983) en dat de criteria van de regeling van jaar tot jaar zouden worden bezien. Dientengevolge voorzag de in januari van het verslagjaar ingevoerde regeling alleen in de mogelijkheid van aanvragen voor compensatie over in 1981 geleden verliezen.

In de regeling over het jaar 1981 worden de voorwaarden om in aanmerking te komen voor een compensatie-uitkering vermeld. Allereerst dient er bij het blad sprake te zijn van een exploitatietekort, zoals berekend volgens door de regeling gegeven richtlijnen.

Daarbij moet de exploitatie van het blad in administratief-organisatorische zin als een zelfstandige eenheid kunnen worden onderscheiden.

Daarnaast dient de gemiddelde betaalde oplage ten hoogste 150.000 exemplaren te bedragen en mag het blad een spreidingsdichtheid van ten hoogste 0.25 hebben, elk gemeten in het begin van 1981. Het blad dient in Nederland in de Nederlandse taal te zijn uitgegeven, te worden geredigeerd op basis van een tussen de uitgever en redactie van het blad gesloten (hoofd)redactiestatuut en voor tenminste 40% van de redactionele inhoud door een eigen zelfstandige redactie te worden verzorgd.

Het totaal uit te keren bedrag bedraagt 15 miljoen gulden per jaar en wordt verstrekt in de vorm van financiële bijdragen à fonds perdu. De uitkering per blad kan nooit meer dan 75% van het geleden verlies bedragen. Deze vorm van niet-volledige verliescompensatie is gekozen teneinde bij het blad niet de prikkel weg te nemen om te streven naar een rendabele exploitatie op de lange termijn. Om in aanmerking te komen voor een uitkering dient het blad dan ook een plan voor te leggen, waaruit blijkt dat het blad een poging onderneemt het exploitatietekort structureel terug te dringen.

Gedurende twee maanden na de afkondiging van de genoemde ministeriële beschikking in de Staatscourant kon de aanvraag voor verliescompensatie bij ons ingediend worden, te weten vóór 19 maart. Negen aanvragen namen wij in behandeling. Voor nader onderzoek en voor berekening van de compensatie-bedragen legden wij de aanvragen voor aan het Economisch Instituut Tilburg (EIT), dat ook het onderzoek heeft gedaan dat als basis voor de regeling heeft gediend.

De behandeling van de aanvragers nam meer tijd in beslag dan in onze bedoeling lag. Sommige aanvragers leverden additionele gegevens voor het herberekenen van het exploitatieverlies op een laat tijdstip aan. Anderen verstrekten niet voldoende informatie over de te verwachten resultaten van de projecten ter verbetering van de exploitatie. Bij bladen in concernverband bleek het voor het onderzoek noodzakelijk eveneens gegevens te verkrijgen van de betrokken concerns, gespecificeerd naar kosten en opbrengsten van afzonderlijke bladen en overige concernactiviteiten. Na ontvangst van deze gegevens kon het EIT het onderzoek afronden. Op grond van het onderzoek gaven wij de minister in ons advies d.d. 26 oktober 1983 (zie bijlage 3) de aanbeveling de volgende dagbladen een compensatie-uitkering voor 1981 op basis van deze regeling te verstrekken voor in totaal 15 miljoen gulden: *Arnhemse Courant, Het Binnenhof, Leidse Courant, de Courant Nieuws van de Dag, Het Parool, Rotterdams Nieuwsblad, Trouw, Twentsche Courant/Overijssels Dagblad en De Waarheid.*

De hoogte van de aan deze bladen afzonderlijk te verstrekken bedragen werd in een bijlage bij het advies genoemd, waarbij we de minister erop attent maakten dat de hoogte van de bedragen verband hield met de door deze bladen geleden verliezen. Dientengevolge brachten wij in ons advies naar voren, het aan de minister te willen overlaten deze bedragen al dan niet te publiceren, mede rekening houdend met het algemene regeringsbeleid inzake het openbaar maken van financiële steunbedragen aan afzonderlijke ondernemingen.

De verliezen van de afzonderlijke dagbladen werden berekend volgens de hiervoor in het Besluit Compensatieregeling Dagbladen gestelde richtlijnen. Mede als gevolg van het experimentele karakter van de regeling, kwam bij toepassing van deze richtlijnen een aantal vraagpunten naar voren, naar aanleiding waarvan wij in overleg met het EIT beslissingen moesten nemen over mogelijke interpretaties van de richtlijnen.

Deze door ons gekozen interpretaties waren mede uitgangspunt voor de berekening van de afzonderlijke compensatiebedragen.

In een bijlage van ons advies reikten wij de minister onze interpretaties met betrekking tot enkele opbrengsten en kostenfactoren aan, zulks uiteraard in de vorm van aanbevelingen, naar aanleiding waarvan hij de uiteindelijke beslissing zou kunnen nemen.

Op 2 december berichtte de minister ons akkoord te gaan met de aanbevelingen van ons advies en verzocht hij ons zorg te dragen voor de uitvoering. Daarbij besloot hij tevens wel de namen van de compensatie-ontvangende bladen, maar niet de afzonderlijke compensatiebedragen openbaar te maken. De uitkeringen konden pas worden verleend na ontvangst van schriftelijke verklaringen van de aanvragers (en eventuele concernleiding), dat de daarvoor geldende voorwaarden werden aanvaard (artikel 5, 10e lid Besluit) en nadat de minister in de Staatscourant (van 7 december 1983, nr. 238) had bekend gemaakt, welk bedrag beschikbaar was. De compensatiebedragen werden vlak voor het einde van het verslagjaar aan de betrokken dagbladen overgemaakt.

Tevens werd in het verslagjaar een aanvang gemaakt met het voorbereiden van een advies aan de minister waarin op grond van de ervaringen met de uitvoering van de regeling over 1981 aangegeven zal worden in hoeverre de regeling verder is te verbeteren. In het advies zal aandacht worden besteed aan de toelatingsgrenzen van de regeling en nagegaan zal worden in hoeverre voorschriften voor de berekening van het exploitatieresultaat verder verduidelijkt kunnen worden. Deze aanbevelingen zullen betrokken worden in de opzet voor de regeling van de compensatie-uitkering over het boekjaar 1982.

Aan het einde van het verslagjaar werd eveneens een begin gemaakt met een onderzoek naar de exploitatiegegevens van dagbladen over de jaren 1981 en 1982, berekend volgens de definities en richtlijnen zoals geformuleerd in het Besluit Compensatieregeling Dagbladen. Voor het zo goed mogelijk functioneren van de

compensatieregeling was het naar ons oordeel noodzakelijk dat beschikt kon worden over exploitatiegegevens van een zo groot mogelijk aantal, zowel winstgevende als verlieslijdende dagbladen. Daarbij dienden derhalve ook gegevens beschikbaar te komen van dagbladen die voor de regeling over 1981 geen aanvraag voor compensatieverlening hebben ingediend. Het accountantskantoor Klijnveld, Kraayenhof & Co werd belast met het verzamelen van de individuele bedrijfsgegevens, zulks in overleg met het Economisch Instituut Tilburg. Dit instituut werd tot taak gegeven de verkregen gegevens te bestuderen. De resultaten van het onderzoek zullen mede worden betrokken in het onderzoek dat het EIT in het kader van de evaluatie van de compensatieregeling verricht. Bij de voorbereiding van dit onderzoek werd overleg gevoerd met het bestuur van de NDP, die ook in de aanvangsfase van het onderzoek heeft medegewerkt door de dagblad-directies door middel van een circulaire van het onderzoek op de hoogte te brengen en daaraan het verzoek te verbinden om de nodige gegevens te verschaffen.

5. Aanvullende maatregelen

Bij de in het vorige hoofdstuk genoemde ministeriële beschikking Besluit Compensatieregeling Dagbladen werd zoals gezegd tevens de mogelijkheid ingevoerd van aanvullende maatregelen. Deze aanvullende maatregelen bevatten de mogelijkheid van financiële steun à fonds perdu voor bijzondere doeleinden te weten voor éénmalige reorganisatie van persorganen, voor onderzoek naar de doelmatigheid en effectiviteit van de compensatieregeling voor dagbladen, voor organisatie-onderzoek bij verlieslijdende of marginaal draaiende dagbladen en voor onderzoek, dat de persbedrijfstak als geheel ten goede komt. De te onderzoeken vraagstukken dienen wel verband te houden met de doelstelling van het Bedrijfsfonds voor de Pers.

Bovendien kan ten laste van de middelen van de Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers na advies van het bestuur financiële bijstand worden verleend aan projecten van meerdere persorganen gezamenlijk gericht op verbetering van de exploitatiepositie van die persorganen, mits deze projecten passen in de doelstelling van het Bedrijfsfonds voor de Pers. Voor deze aanvullende maatregelen, die eveneens op experimentele basis voor drie jaar zijn ingevoerd, is een bedrag van vijf miljoen gulden jaarlijks beschikbaar.

In het verslagjaar bereikten ons enkele verzoeken van dagbladen en onderzoeksinstituten om steun voor en door henzelf op te zetten onderzoeken. Ook binnen ons bestuur werd een begin gemaakt na te gaan in hoeverre extra gegevens voor de beleidsvoorbereiding voor het Bedrijfsfonds nodig zijn en op welke manier onderzoek hiernaar kan worden bevorderd.

Over twee van de ons in dit verslagjaar voorgelegde voorstellen brachten wij adviezen uit aan de minister waarmee hij inmiddels heeft ingestemd. Dit waren de voorstellen van het Cebuco inzake een studieproject naar het dagblad als informatie- en advertentiemedium en van de Twentsche Courant betreffende een organisatie-onderzoek. Deze voorstellen worden hierna achtereenvolgens besproken. Het overleg over de overige voorstellen die ons in het verslagjaar bereikten kon in dat jaar nog niet worden afgerond, respectievelijk leidde (nog) niet tot adviezen onzerzijds waaraan de minister zijn goedkeuring verleende. In dit verband zij er voorts nog aan herinnerd, dat het in het voorgaande (hoofdstuk 3 onder b) besproken project van Het Vrije Volk naast eenmalige reorganisatie ook onderzoek beoogde, gericht op het verkrijgen van meer inzicht in de mogelijkheden van een weekeditie. Deze aspecten gaven aanleiding aan de kredietverlening ten behoeve van dit project de vorengenoemde waarde inzake kwijtschelding te verbinden, nu in het kader van de aanvullende maatregelen financiële steun à fonds perdu mogelijk is geworden.

a. Steunverlening aan een studieproject van het Cebuco

Per brief van 13 januari 1983 wendde het Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit van de Nederlandse Dagbladpers, het Cebuco, zich tot ons met een aanvraag voor financiële ondersteuning van een studieproject. Het Cebuco achtte een studie naar mogelijke promotionele acties, gericht op het herpositioneren van het dagblad als informatie- en advertentiemedium van groot belang. Aan een dergelijke studie is behoefte ontstaan als gevolg van een kwantitatieve daling die zich de afgelopen drie decennia heeft voorgedaan in het marktaandeel van de dagbladen in het totale mediumaanbod voor lezers en adverteerders. Een tweede reden voor de studie was de verslechtering van de relatieve positie van het dagblad door hoofdzakelijk conjunctureel bepaalde, ongunstige ontwikkelingen op het gebied van

advertentiebezetting en oplage. Deze ongunstige tendenzen gaven aanleiding tot de vraag van het Cebuco naar de mogelijkheden door middel van een collectieve campagne het dagblad als informatie- en advertentiemedium te herpositioneren. Naar aanleiding van de resultaten van de beoogde studie zou een zo doelmatig mogelijke communicatiestrategie dienen te worden opgezet. Het Cebuco deelde ons mede zelf niet over voldoende middelen te beschikken voor de financiering van deze studie, waarvoor de kosten werden begroot op circa f 125.000,--.

Gezien de ongunstige economische situatie in de dagbladpers, zag het Cebuco eveneens geen mogelijkheid de studie geheel of ten dele door de pers zelf te laten financieren. Bij navraag door het Cebuco bleek ook dat het ministerie van Economische Zaken geen voldoende middelen voor medefinanciering van dit project voorhanden had.

Bij het beoordelen van deze aanvraag constateerden wij dat het hier ging om een verzoek om financiële bijstand voor onderzoek ten behoeve van de persbedrijfstak als geheel, zoals bedoeld in artikel 7, derde lid onder a, van het Besluit Compensatieregeling Dagbladen. Krachtens deze bepaling moet de aanvraag betrekking hebben op een vraagstuk, verband houdende met de doelstelling van het Bedrijfsfonds voor de Pers, namelijk het in stand houden van de bestaande pluriformiteit van de Nederlandse pers.

Wij adviseerden de minister op 16 maart van het verslagjaar (zie bijlage 4) het Cebuco ten laste van de middelen van het Bedrijfsfonds voor de Pers financiële steun à fonds perdu ten behoeve van de studie naar mogelijke promotionele maatregelen te verlenen tot een bedrag van ten hoogste f 125.000,-- . Gelet op het bijzondere karakter van de beoogde studie, achtten wij financiële bijstand hieraan in de vorm van een krediet niet doelmatig. Wij adviseerden de minister aan deze financiële steun tevens een viertal voorwaarden te verbinden. Allereerst diende het studieproject zodanig van opzet te zijn, dat het voor een pluriforme pers van belang zal zijn. De opdracht tot studie zou daarnaast door en onder verantwoordelijkheid van het Cebuco worden verleend. Verder dienden de opzet en de uitvoering van het project en de keuze van de instantie, die de studie zou gaan verrichten ten genoegen van ons bestuur te zijn en te blijven. Ten vierde dienden de resultaten van het project ten goede te komen aan alle dagbladen. Na een nader overleg hierover met ons bestuur liet de minister ons per brief van 6 juni weten het advies over te nemen en verzocht ons voor de uitvoering van zijn besluit zorg te dragen. Met de studie werd hierna een aanvang gemaakt. Aan het einde van het verslagjaar waren de resultaten hiervan nog niet beschikbaar.*

b. Steunverlening aan een organisatie-onderzoek bij de Twentsche Courant

In het begin van dit verslagjaar nam de directie van Drukkerij Twentsche Courant B.V. contact met ons bestuur op over de mogelijkheden van financiële steun ter medefinanciering van de kosten van een organisatie-onderzoek ten behoeve van de Twentsche Courant/Overijssels Dagblad. Op 27 juli diende genoemde directie een aanvraag in, waarover wij de minister op 13 september van het verslagjaar adviseerden. Korte tijd daarna legde de directie van het blad ons evenwel nieuwe gegevens over de mogelijke opzet en wijze van uitvoering van het beoogde onderzoek voor. Deze gegevens gaven ons aanleiding ons advies van 13 september opnieuw in overweging te nemen. Per brief van 27 december 1983 legden wij de minister naar aanleiding van deze nieuwe gegevens een nieuw advies over de aanvraag van de Twentsche Courant voor (zie bijlage 5). Blijkens deze nieuwe gegevens beoogde de Twentsche Courant een onderzoek, gericht op het verkrijgen van een geobjectiveerd inzicht in het ontwikkelingsperspectief van het dagblad, het opstellen van een strategisch plan, het beoordelen van de ontwikkelingsmogelijkheden van de drukkerij en het vertalen van het strategisch plan op redactioneel, commercieel, economisch, technisch en organisatorisch gebied. Tot dat onderzoek werd besloten als gevolg van het feit dat het rendement van de exploitatie van het blad de laatste jaren onder druk was komen te staan. De jaren 1981 en 1982 zijn met verlies afgesloten. Enerzijds werden deze verliezen veroorzaakt door een terugval in de markt, anderzijds is het bedrijf in deze situatie geraakt door een relatief zware druk op de bedrijfsfinanciering als gevolg van investeringen. Door efficiencyverhogende maatregelen en wijziging van het

* Bij het schrijven van dit jaarverslag waren de eerste resultaten zojuist beschikbaar gekomen. Hierop wordt in het volgende jaarverslag teruggekomen.

personeelsbestand tracht de directie van de Twentsche Courant het kostenpakket aan deze situatie aan te passen. Mede tegen de achtergrond van deze maatregelen kwam het blad tot het voornemen inzake het organisatie-onderzoek en tot het aanvragen van financiële bijstand voor de medefinanciering hiervan. Wij adviseerden de minister het dagblad een bijdrage à fonds perdu toe te kennen voor de medefinanciering van de onderzoekskosten. Daarbij gaven wij de minister in overweging deze bijdrage vast te stellen op ten hoogste f 45.000,--. Bij het bepalen van de hoogte van dit bedrag hielden wij er rekening mee, dat het onderzoeksvoorstel op het gehele bedrijf betrekking heeft en dat de mogelijkheid van financiële steun uit het Bedrijfsfonds ten behoeve van organisatie-onderzoek specifiek bedoeld is voor dagbladen. Tevens is de hoogte van het bedrag vastgesteld gelet op de bepaling in artikel 7, tweede lid onder a, van het vorengenoemde Besluit Compensatieregeling Dagbladen, dat ten hoogste 2/3 van het kostenbedrag van het voorgestelde onderzoek ten laste van de middelen van het Bedrijfsfonds kan worden gefinancierd.*

6. Mediabeleid

Mede naar aanleiding van het uitbrengen van het rapport 'Samenhangend Mediabeleid' van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid in augustus 1982, hebben wij ook in onze vergaderingen in het verslagjaar uitgebreid gediscussieerd over het overheidsbeleid ten aanzien van de media in het algemeen en de pers in het bijzonder. Deze discussie werd tevens geëntameerd door het verschijnen van de Medianota van de regering in augustus van het verslagjaar.

De minister vroeg ons in een brief van 19 januari 1983 om commentaar op het WRR-rapport, zulks in het kader van een brede oriëntering zijnerzijds over het rapport en ten behoeve van de voorbereiding van een door het Kabinet uit te brengen Medianota.

In het WRR-rapport werd de optiek van een samenhangend mediabeleid vooral beschreven uitgaande van recente technologische ontwikkelingen op audiovisueel gebied. Aan de eigen betekenis van de pers in relatie tot deze ontwikkelingen werd in beperkte mate aandacht besteed. De Raad bepleitte in zijn rapport een eventuele uitbreiding van omroepzendtijd te financieren door middel van verruiming van de etherreclame. Ook lokale kabeltelevisie diende gefinancierd te worden onder andere door de verkoop van reclamezendtijd. Door de pers toegang te geven tot de exploitatie door middel van een concessiesysteem zou de pers, in de visie van de Raad, meer mogelijkheden in deze sector krijgen, als compensatie voor het dreigend verlies aan advertentieopbrengsten vanwege de verruiming respectievelijk invoering van de ether- en kabelreclame.

In de paragraaf over het financiële steunbeleid voor de pers door de overheid maakte de WRR een onderscheid tussen een individuele, een gericht-generieke en een generieke benadering.

Het individueel gerichte beleid betreft steunverlening via het Bedrijfsfonds voor de Pers aan individuele persorganen die in een onrendabele of marginale positie verkeren, zo constateerde de WRR-nota.

De Raad stelde in haar nota, dat het overheidsbeleid naast steun aan bestaande persorganen ook tot taak zou moeten hebben het steunverlenen aan en tot ontwikkeling brengen van nieuwe projecten.

Zoals ons bestuur eerder aan de minister heeft geadviseerd, meende ook de Raad, dat de mogelijkheid van gericht-generieke steunverlening uit het fonds als experimentele regeling voor een beperkt aantal jaren ten behoeve van de dagbladpers beproefd diende te worden. De minister heeft, zoals in dit jaarverslag reeds is toegelicht, inmiddels op ons advies door statutenwijziging d.d. 28 december 1982 en bij beschikking d.d. 5 januari 1983 (gepubliceerd in de Staatscourant van 7 januari 1983, nr. 11) deze experimentele regeling voor een beperkt aantal jaren in werking laten treden.

Volgens de Raad zou deze vorm van steunverlening wellicht de geëigende mogelijkheden bieden om een pluriform bestel te continueren. De WRR zag voorts nog geen bezwaar de compensatieregeling uit te breiden tot andere

* De minister antwoordde ons bestuur per brief van 15 februari 1984. Daarbij deelde hij ons mee het advies over te nemen en verzocht hij ons tevens uitvoering aan zijn besluit te geven.

persorganen, die vanuit pluriformiteitsoogpunt belangrijk zijn, zoals opinieweekbladen. Echter, de Raad signaleerde een economische verslechtering binnen het persbedrijf en waarschuwde de overheid, dat zij geconfronteerd zou kunnen worden met de vraag, in hoeverre persorganen permanent gesteund moeten worden, als er geen sprake is van rentabiliteit.

In tegenstelling tot de heer Van Stiphout in zijn minderheidsnota bij het WRR-rapport beantwoordde de Raad deze vraag ontkennend. Zij meende, dat persorganen door een vorm van permanente steunverlening afhankelijk van de overheid dreigen te worden. Bovendien zou een continue subsidiëring volgens de Raad tot verstarring binnen het bedrijf leiden. Naar de mening van de Raad is de pluriformiteit van de Nederlandse pers het best gediend als de pers een beroep doet op haar eigen regeneratievermogen.

De generieke benadering van het door de WRR aanbevolen persbeleid houdt vooral verband met de door dit college beoogde openstelling van nieuwe elektronische media voor de marktsector en daarmee ook voor de pers. In de voorstellen van de Raad probeerde men onder meer te voorkomen, dat door herallocatie van reclamebestedingen de pers benadeeld zou worden. Door de mogelijkheid van debietverruiming aan de persbedrijfstaking te bieden hoopte de Raad dergelijke negatieve effecten te compenseren.

Op 23 februari 1983 brachten wij ons advies aan de minister over het WRR-rapport uit (zie bijlage 6). In ons advies stelden wij, dat de eigen betekenis van de pers in relatie tot de recente technologische ontwikkelingen op audiovisueel gebied niet voldoende uit de verf kwam.

Ondanks de erkenning door de WRR van het uit het recht op informatie afgeleide recht op een pluriform media-aanbod wordt de positie van de gedrukte pers ondergeschikt gemaakt aan bijvoorbeeld de uitbreiding van de etherreclame en de invoering van lokale kabeltelevisie.

Wanneer - zoals de WRR adviseerde - de pers door middel van een concessiesysteem toegang tot de exploitatie van dergelijke nieuwe mediavormen krijgt, zal de pers in het media-aanbod naar verwachting toch het onderspit gaan delven, zo merkten wij daarbij op. Vooral zwakke exploitaties zullen in zo'n systeem niet aan bod kunnen komen. Bij de constatering van het WRR-rapport dat de pers in het verleden getoond heeft bedrijfseconomisch weerstand te kunnen bieden tegen dergelijke marktwijzigingen plaatsten wij in ons commentaar op het WRR-rapport twee kanttekeningen.

In de eerste plaats heeft dit zogenaamde regeneratievermogen niet kunnen voorkomen, dat de verscheidenheid in de pers voor een deel is afgenomen.

Bovendien, zo stelden wij in ons advies, twijfelen wij eraan of het mogelijk zal zijn de pers voldoende voorwaarden voor instandhouding te bieden door haar meer exploitatieruimte te geven in de sector van nieuwe telecommunicatieve diensten.

Uitgaande van het recht op een pluriform media-aanbod is daarbij de vraag van belang, of met dit systeem de persorganen gediend zullen zijn.

Tegenover de mogelijkheid tot het verkrijgen van financiële middelen ten behoeve van de omroep uit extra reclame-opbrengsten stelden wij het alleszins denkbaar te achten, dat door middel van verhoging van de omroepbijdrage eveneens een bijdrage geleverd wordt aan de dekking van de omroepkosten. Aan een dergelijke verhoging zijn aanmerkelijk minder bezwaren voor de pers verbonden.

Ten aanzien van de door de WRR onderscheiden vormen van steunverlening door de overheid merkten wij het volgende op.

Naar onze mening heeft de mogelijkheid van individuele steunverlening zeker voor bepaalde gevallen een oplossing kunnen brengen. De effecten van het individuele, financiële steunbeleid van de overheid in relatie tot de doelstelling daarvan zijn echter tot dusver beperkt. Daarenboven hebben wij bij verschillende eerdere gelegenheden de nadruk gelegd op het belang dat de huidige doelstelling van het Bedrijfsfonds, gericht op de bestaande pluriformiteit, wordt verruimd opdat ook steunverlening aan nieuwe persorganen mogelijk wordt. Beperking van de steunmogelijkheden uit het fonds tot uitsluitend bestaande persorganen draagt het gevaar in zich dat van het fonds alleen een conserverende werking op de pers uitgaat.

Wij verklaarden in ons advies over het WRR-rapport ons op dit moment te willen onthouden van aanbevelingen voor de mogelijkheid van permanente steunverlening. Aan een dergelijke vorm van steunverlening is het gevaar verbonden, dat de prikkel, te komen tot een verbetering van de exploitatie, wordt weggenomen. Steunverlening uit het fonds zou naar ons oordeel voorshands in beginsel alleen een kortstondige eenmalige hulp dienen te zijn.

De vraag naar een mogelijk gericht-generieke regeling voor opinieweekbladen hebben wij reeds eerder beschouwd. Wij concludeerden daarbij uiteindelijk dat het vanwege het geringe aantal opinieweekbladen en de grote diversiteit in de vormen van deze bladen, onmogelijk is tot statistisch betrouwbare en in redelijke mate representatieve uitspraken te komen. Vandaar dat voor deze sector naar ons oordeel geen soortgelijke gericht-generieke regeling ontworpen zou kunnen worden als die welke thans voor de dagbladpers van kracht is.

In augustus van het verslagjaar bracht de regering de Medianota uit. In de Medianota worden maatregelen aangekondigd ter bescherming van de bestaande media en gericht op het creëren van mogelijkheden voor nieuwe mediavormen. De regering nam ten aanzien van de pers het standpunt in dat de pers het best gediend zou lijken met mogelijkheden om zichzelf te bedruipen, waarbij voorstellen werden gedaan in de richting van participatie in nieuwe media als teletekst, kabelkrant, abonnee-tv en kabeltekst. Tevens stelde de regering een beperkte uitbreiding van de financiële steunmogelijkheden van het Bedrijfsfonds voor de Pers voor door de werkingssfeer van het fonds uit te breiden en het fonds voortaan ook steun te laten verlenen aan nieuw op te richten kranten. Bovendien kondigde de regering aan de criteria voor steunverlening wettelijk te gaan regelen.

Wij bestudeerden deze nota en boden de minister uit eigener beweging een advies hierover aan.* Wij constateerden in ons advies dat ook in de nota van het Kabinet het belang en de functie van de pers voor de samenleving niet voldoende chiet, zo stelden aan de orde kwamen. De gedrukte pers vormt een essentiële wij in dat advies. schakel in het door middel van het geschreven woord bepaalde Naar onze mening informatieproces. De bescherming van het geschreven woord dient de overheid mag niet alleen door marktbevingen bepaald worden, maar bij nieuwe audio-visuele geeft de overheid een taak, indien het marktmechanisme ontwikkelingen de pers in traditionele en in nieuwe verschijningsvormen zoveel mogelijk in stand te houden en waar mogelijk te bevorderen.

Wat de financiële steun aan de pers betreft, schreven wij de minister dat, naast financiële steun aan individuele bladen, sedert januari van het verslagjaar ook de mogelijkheid bestaat financiële steun te geven aan gezamenlijke projecten van meerdere persorganen en aan onderzoek ten behoeve van de gehele bedrijfstak. Wij brachten de minister in dat verband onder de aandacht dat deze nieuwe steunmogelijkheid ook gebruikt kan worden in het kader van het stimuleren van nieuwe technische ontwikkelingen, zoals de kabelkrant. In ons bestuur wordt nagegaan in hoeverre wij onderzoek op dit gebied tot stand kunnen brengen. Wij adviseerden de minister tevens, dat onderzoek dient verricht te worden naar de vraag in hoeverre de huidige exploitatievormen voor persorganen en het eerder in dit advies genoemde marktmechanisme toereikend zouden zijn voor behoud en bevordering van persverscheidenheid en de waarde van het gedrukte woord. Wij achten het mede tot onze taak, zo deelden wij de minister mede, door middel van onderzoek beantwoording van deze vraag te bevorderen.

BIJLAGEN

10/10/10

Advies van het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers aan de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur d.d. 28 februari 1983 over financiële steunverlening aan het opinieweekblad de Haagse Post

1. Samenvatting

De aanvraag van het opinieweekblad de Haagse Post voor financiële steunverlening ten laste van het Bedrijfsfonds voor de Pers houdt in een verzoek extra faciliteiten in het kader van een eerder door het Bedrijfsfonds verleend krediet te ontvangen. Deze lening van 1,8 miljoen gulden à 9% rente is in 1974 aan HP verstrekt en heeft een looptijd van 16 jaar. Met de betaling van rente en aflossingen is conform de kredietvoorwaarden in 1978 respectievelijk 1981 een begin gemaakt.

De nieuwe aanvraag is gericht op verlichting van de lasten die op de exploitatie drukken mede als gevolg van de verplichting tot betaling van rente en aflossing van het eerder verstrekte Bedrijfsfondskrediet. Door middel van de aanvraag beoogt het blad met name aanvullende financiële bijstand uit het fonds te verkrijgen bij het oplossen van tijdelijke liquiditeitsproblemen. Aan de aanvraag ligt een project ten grondslag door middel waarvan de Haagse Post haar exploitatie in de komende jaren hoopt te verbeteren.

Wij adviseren de minister de Haagse Post aanvullende steun ten laste van het Bedrijfsfonds voor de Pers te verlenen. Daartoe geven wij de minister in overweging de rente op het eerder verstrekte Bedrijfsfondskrediet met ingang van 1 januari 1982 voor twee jaar kwijt te schelden en de aflossingen pas aan het eind van de desbetreffende jaren af te rekenen.

Gezien de nauwe samenhang tussen het eerder verstrekte Bedrijfsfondskrediet en een door de B.V. Weekbladpers aan de Haagse Post gefourneerde lening verbinden wij aan deze aanbeveling de voorwaarde, dat ook de B.V. Weekbladpers afziet van rentevergoeding over de jaren 1982 en 1983. Het verlenen van deze kredietfaciliteiten betekent voor de Haagse Post een tegemoetkoming van circa f 400.000,--.

2. Inleiding

Op 18 december 1974 verleende de toenmalige minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk op advies van ons bestuur aan de Haagse Post een krediet groot f 1.800.000,-- à 9% met een looptijd van 16 jaar.

De verschuldigde rente over de eerste drie jaar van de looptijd van het fondskrediet werd kwijtgescholden en voor de terugbetaling van het krediet met rente werd een termijn van 10 jaar gesteld.

Het krediet was bedoeld om de Haagse Post in staat te stellen een deel van het liquiditeitstekort op te vangen. Dat tekort zou naar verwachting van het blad voortvloeien uit de exploitatieverliezen in de aanvangsperiode van een project gericht op verbetering van de exploitatie. Het krediet werd gegeven in nauwe samenhang met een krediet dat B.V. Weekbladpers aan de Haagse Post met hetzelfde doel verstrekte.

In ons advies van 16 december 1974 hierover maakten wij uw toenmalige ambtsvoorganger van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk erop attent, dat wij uiteraard geen zekerheid hadden over de haalbaarheid van de exploitatieprognoses die voor het nieuwe project waren opgesteld. Wij concludeerden echter eveneens, dat er sprake was van zekere groeimogelijkheden in de effectieve lezersmarkt van opinieweekbladen, mits vooral het acquisitiebeleid en de verspreiding op doeltreffende wijze uitgevoerd zouden worden. Tevens stelden wij daarbij vast, dat het voor de continuïteit van het blad noodzakelijk was tot een kostenbeteugeling te komen.

Zowel de omzet als de kosten ontwikkelden zich in de jaren 1975 tot en met 1979 vrijwel conform de eerder opgestelde prognoses, zij het dat de samenstelling van de omzet in werkelijkheid anders was dan was voorzien. De advertentieverkoop was hoger dan geprognostiseerd, terwijl de opbrengst uit abonnementen daarbij achterbleef, ondanks een sterkere groei van de betaalde oplage dan in de prognoses werd verondersteld. Dat de groei van de laatstgenoemde inkomstenbron niet tot de aanvankelijk verwachte resultaten leidde, is in het bijzonder toe te schrijven aan het feit, dat de destijds geplande stijging van de verkoopprijzen voor abonnementen en losse nummers niet geheel werd gerealiseerd.

Nadat de exploitatie van de Haagse Post in 1975 en 1976 nog met aanloopverliezen werd geconfronteerd, werd met de exploitatie in de daaropvolgende jaren winst behaald. Inmiddels - per 1 april 1978 - was het blad volgens de condities van het kredietcontract met de rentebetaling begonnen, terwijl met de annuïteitenbetaling conform de voorwaarden per 30 juni 1981 een begin werd gemaakt.

Vanaf begin 1980 vertonen de resultaten een dalende lijn. Teneinde deze ontwikkeling te doorbreken nam de directie van de Haagse Post in het afgelopen jaar een aantal maatregelen met als doel het verwachte verlies te verkleinen en de liquiditeitspositie te verbeteren. Door een beperking van de redactie-, druk- en overheadkosten en een versterking van de acquisitie meent de directie van de Haagse Post tot een beter resultaat te kunnen komen.

De nieuwe aanvraag van de Haagse Post d.d. 13 december 1982 is mede gericht op verlichting van de lasten die op de exploitatie van het blad drukken als gevolg van de verplichtingen tot betaling van rente en aflossing van het eerder verstrekte Bedrijfsfondskrediet. De aanvraag geschiedt op basis van het voorgenoemde project van kostenbesparing en acquisitieversterking, door middel waarvan de Haagse Post haar exploitatie hoopt te verbeteren. In het kader van het bovengenoemde project trad de directie van de Haagse Post in contact met ons, ter bespreking van de mogelijkheden van een nieuwe aanvraag voor financiële steunverlening ten laste van het Bedrijfsfonds voor de Pers. Bij het daaropvolgende

overleg was ook de Nationale Investeringsbank betrokken, die ons bestuur periodiek rapporteert in het kader van onze taak, toezicht te houden op het naleven van de voorwaarden van het eerder verstrekte Bedrijfsfondskrediet. Deze contacten leidden tot een nieuwe aanvraag van de Haagse Post die wij vervolgens in behandeling namen. In een persbericht d.d. 30 december 1982 maakten wij melding van de indiening van dit verzoek.

3. Beoordeling

Uit de door de Haagse Post geformuleerde verwachtingen blijkt, dat ondanks ingrijpende maatregelen de exploitatie in 1983 en 1984 slechts kostendekkend zal zijn. Het realiseren van deze resultaten is echter in sterke mate afhankelijk van het behalen van de begrote omzet. Daarbij wordt ervan uitgegaan, dat ten aanzien van het Bedrijfsfondskrediet en de lening van de B.V. Weekbladpers aan aflossingen en rentebetalingen geheel conform de voorwaarden van de contracten wordt voldaan. Het thans geldende schema voor betaling van rente en aflossing bestendigt het aanzienlijke financieringstekort, dat zich als gevolg van de in voorgaande jaren geleden verliezen thans voordoet. Eerst ná 1984 wordt een verbetering van de financiële positie verwacht.

Uit de balans van de Haagse Post blijkt, dat door de teruggang in de exploitatie van de afgelopen drie jaar het vermogenstekort is toegenomen. In verband met de huidige stand van het - negatieve - vermogen zou kwijtschelding van een deel van het Bedrijfsfondskrediet en de lening van de Weekbladpers direct tot een relatief betere balansverhouding leiden. Naar ons oordeel is het evenwel niet in eerste instantie de taak van het Bedrijfsfonds de vermogenspositie van een blad te verbeteren. Bovendien menen wij dat steun uit het Bedrijfsfonds een zodanige vorm moet hebben, dat de prikkel bij bladen om te streven naar verbetering van hun exploitatiepositie tenminste behouden blijft. Blijkens de verwachting van de directie van de Haagse Post kan het blad de komende jaren reeds op eigen krachten een sluitende exploitatie bereiken.

Gelet op de tijdelijke liquiditeitsproblematiek van de Haagse Post zou naar ons oordeel ook een kwijtschelding van zowel rente als aflossing tot en met 1984 niet noodzakelijk zijn. De mogelijkheid van kwijtschelding van de verschuldigde rente gedurende een beperkt aantal jaren kan voor de Haagse Post wel een adequate faciliteit vormen gezien de grote druk die de rentebetaling jaarlijks op de liquiditeitspositie legt. Een dergelijke tegemoetkoming ten behoeve van de continuïteit van het blad past ook in de doelstelling van het Bedrijfsfonds voor de Pers. Steun vanuit het Bedrijfsfonds dient naar onze mening een beperkte, tijdelijke financiële injectie voor een persorgaan te zijn om zo spoedig mogelijk op eigen krachten verder te kunnen gaan.

4. Advies

Uitgaande van en na weging van de hiervoor genoemde feiten, overwegingen en verwachtingen van het blad zelf en van de aanbevelingen uit het kredietonderzoek dat de Nationale Investeringsbank heeft verricht, adviseren wij u de Haagse Post aanvullende financiële steun ten laste van het Bedrijfsfonds voor de Pers te verlenen. De vorm hiervan en de voorwaarden zullen wij in het hierna volgende aangeven.

Wij geven u in overweging de rente op het Bedrijfsfondskrediet met ingang van 1 januari 1982 voor twee jaar kwijt te schelden en de aflossingen pas aan het eind van de desbetreffende jaren te laten betalen. De aflossing voor 1982 kan verrekend worden met de in 1982 reeds betaalde annuïteit. Met het oog op de samenhang tussen het Bedrijfsfondskrediet en het krediet, dat de B.V. Weekbladpers indertijd ook aan de Haagse Post verleende, adviseren wij u verder aan deze aanvullende steunverlening de voorwaarde te verbinden, dat eveneens de Weekbladpers gedurende de jaren 1982 en 1983 afziet van een rentevergoeding voor haar lening. In totaal zouden deze faciliteiten voor de Haagse Post een lastenverlichting van circa f 400.000,-- betekenen.

De overige voorwaarden uit het eerdere kredietcontract kunnen qua strekking ongewijzigd blijven.

Ten slotte adviseren wij u, indien u met ons instemt, dit financiële steunaanbod te laten vervallen, indien de Haagse Post het aanbod niet binnen twee maanden na dagtekening van uw beslissing heeft aanvaard en de gewijzigde kredietovereenkomst heeft ondertekend.

Het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers

Rijswijk, 28 februari 1983

Advies van het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers aan de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur d.d. 16 september 1983 over financiële steunverlening aan Het Vrije Volk te Rotterdam

1. Samenvatting

De aanvraag van Het Vrije Volk houdt een verzoek in tot financiële steun ten laste van het Bedrijfsfonds voor de Pers. De gevraagde financiële bijstand is bedoeld ter medefinanciering van een onderzoeksproject. Door middel daarvan wil Het Vrije Volk inzicht trachten te krijgen in de mogelijkheden tot verbreding van de bestaande uitgave het blad. Die verbreding wordt gezocht via reorganisatie op korte termijn door het uitgeven van een landelijke weekeditie buiten het verspreidingsgebied waarin Het Vrije Volk als dagblad verschijnt. Deze weekeditie zal in overwegende mate worden samengesteld uit pagina's en artikelen van de dagelijkse uitgave van het blad.

Het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers adviseert de minister het blad een krediet te verlenen van f 600.000,- tegen een vaste rente van 7 3/4%. Gedurende het eerste jaar van de looptijd van het krediet zou de verschuldigde rente dienen te worden kwijtgescholden. De terugbetaling van het krediet zal moeten plaatsvinden in de periode na het eerste jaar tot en met het zevende en tevens laatste jaar van de looptijd van het krediet.

Verder adviseert het bestuur dit krediet kwijt te schelden, indien gedurende de looptijd daarvan het project zou mislukken en de exploitatie van de weekeditie volledig wordt beëindigd en niet meer wordt hervat.

2. Inleiding

In april j.l. nam de directie van het dagblad Het Vrije Volk contact met ons bestuur op ter bespreking van de mogelijkheid van financiële steunverlening aan een onderzoeksproject, gericht op reorganisatie van het blad op korte termijn. Door middel van dit onderzoek wil Het Vrije Volk inzicht trachten te krijgen in de mogelijkheden tot verbreding van de bestaande uitgave van het blad. Die verbreding wordt gezocht via reorganisatie op korte termijn door het uitgeven van een landelijke weekeditie buiten het verspreidingsgebied, waarin Het Vrije Volk als dagblad verschijnt. Deze weekeditie zal in overwegende mate worden samengesteld uit pagina's en artikelen van de dagelijkse uitgave van het blad. Het Vrije Volk C.V., opgericht op 28 februari 1972 als opvolger van de uitgave Het Vrije Volk (N.V. De Arbeiderspers), heeft als aandeelhouders Nederlandse Dagbladunie B.V. (50%) en Perscombinatie N.V. (50%). Voor het jaar 1983 dreigt het bedrijfsresultaat voor het eerst sinds 1972 negatief te worden, nadat in het voorafgaande jaar slechts een marginale winst werd behaald.

Om voor 1984 en volgende jaren weer tot verbetering te komen en een stabiel abonnementsbestand te verkrijgen hebben directie en redactie van Het Vrije Volk met instemming van de Raad van Commissarissen onderzoeken ingesteld naar verbreding rond de bestaande uitgave van Het Vrije Volk. Gedacht werd aan een blad, dat één of twee keer per week zou verschijnen en voor het overgrote deel zou bestaan uit reeds eerder in Het Vrije Volk geplaatste, aan het blad aangepaste, redactionele bijdragen.

Uit de resultaten van enquêtes onder adverteerders en potentiële abonnees maakte de directie van Het Vrije Volk op, dat het mogelijk moet zijn te komen tot het vervaardigen en uitzetten van proefnummers van een landelijk weekblad dat tevens verkrijgbaar is door middel van een proefabonnement.

Daar de financiële middelen van Het Vrije Volk ten behoeve van dit proefproject beperkt zijn, wendde de directie van het blad zich tot het Bedrijfsfonds voor een bijdrage ter ondersteuning van het project. Dit contact met Het Vrije Volk gaf ons aanleiding tot de vraag of het op grond van de voorwaarden voor financiële steunverlening ten laste van het Bedrijfsfonds voor de Pers mogelijk is een aanvraag voor financiële steun in behandeling te nemen ten behoeve van een reorganisatieproject van een bestaand blad dat gericht is op de uitgave van een min of meer nieuw blad. Bij het beantwoorden van deze vraag gingen wij in het bijzonder uit van de beslissing van minister Gardeniers van CRM, een aanvraag van een nieuw blad niet ontvankelijk te verklaren op grond van de statutaire bepaling dat de financiële steun uit het fonds bedoeld is tot het in stand houden van de bestaande pluriformiteit van de pers (artikel 4, eerste lid, statuten).

Blijkens gegevens van Het Vrije Volk zal de voorgestelde weekeditie die pagina's en artikelen bevatten die voor het overgrote deel eerder in de dagelijkse uitgave zijn verschenen. Van de 20 redactiepagina's zullen er 9 zonder meer worden overgenomen uit het dagblad Het Vrije Volk van de voorafgaande week, 9 pagina's zullen reeds in de voorafgaande week verschenen artikelen bevatten die voor de weekeditie opnieuw gerangschikt zijn en tijdens de proefperiode twee, later drie geheel nieuwe pagina's.

Uitgangspunten voor de keuze van die pagina's en artikelen zullen onder meer zijn: reportages, interviews en achtergrondinformatie met een inhoud die verder reikt dan een puur-regionale voor het Rotterdamse verspreidingsgebied en artikelen die de levensduur van enkele dagen overschrijden, die een algemene waarde hebben en interessant zijn voor het gehele land. De advertentiepagina's zullen worden doorgeplaatst vanuit het pakket van algemene nationale advertenties van de dagelijkse uitgave. In feite komt deze landelijke uitgave neer op de toevoeging van een nieuwe wekelijks te verschijnen editie bij de nu dagelijks vervaardigde vijf edities van Het Vrije Volk.

Ook deze nieuwe editie zal onder de dagelijkse kop van Het Vrije Volk verschijnen. Zowel voor de redactie als voor de advertentie-, abonnements- en expeditie-afdeling zal het project een reorganisatie tot gevolg hebben, waarbij evenwel de huidige omvang van de personele bezetting ongewijzigd zal blijven. Derhalve zal ook de redactionele bezetting geen uitbreiding ondergaan.

Het Vrije Volk wil met de uitgave van de weekeditie links-georiënteerde lezers bereiken, die de abonnementsprijs van een dagblad niet willen of kunnen betalen. Daarnaast beoogt men vroegere lezers

van het landelijk dagblad Het Vrije Volk te bereiken, die op deze manier toch weer in staat gesteld worden kennis te nemen van de opinie en achtergrondinformatie, zoals die door Het Vrije Volk vertolkt worden. Het project van Het Vrije Volk beoogt het vervaardigen en uitzetten van proefnummers van het landelijk weekblad dat door middel van proefabonnementen in Friesland, Groningen en Drenthe zal worden uitgevoerd. Aan de hand van de resultaten van dat project zal Het Vrije Volk een beslissing nemen over de definitieve uitgave van een eenmaal per week landelijk verschijnend weekblad. Door middel van deze uitbreiding wordt getracht tot een hoger abonnetaal, gekoppeld aan meer advertentie-opbrengsten, te komen en aldus een sluitende exploitatie te bereiken, waardoor de verschijning van de dagelijkse uitgave zou kunnen worden veiliggesteld.

Wij kwamen na afweging van de mededelingen van Het Vrije Volk tot de conclusie dat het reorganisatieproject van Het Vrije Volk weliswaar formeel beschouwd de presentatie van een niet in deze vorm eerder bestaand weekblad beoogt, maar dat dit project in materiële zin primair gericht is op een reorganisatie van de bestaande uitgave van Het Vrije Volk. Zonder de uitvoering van het beoogde project zal de bestaande uitgave van het blad in gevaar komen. Het project zou derhalve naar ons oordeel binnen de huidige werkingssfeer van het Bedrijfsfonds voor de Pers vallen. Teneinde ons ervan te vergewissen of u onze voorgenoemde conclusie inzake het reorganisatieproject van Het Vrije Volk kon onderschrijven, verzochten wij u per brief van 9 juni 1983 uw standpunt in deze te laten weten. Op 29 juli 1983 deelde u ons per brief mede dat u met onze gedachtengang op dit punt instemde.

Per brief van 3 augustus 1983 diende de directie van Het Vrije Volk bij ons bestuur een aanvraag in ter medefinanciering van het bedoelde onderzoeksproject. Daarop besloten wij deze aanvraag in behandeling te nemen en voor nader financieel-economisch onderzoek voor te leggen aan de Nationale Investeringsbank. Over dit besluit gaven wij op 5 augustus 1983 een persbericht uit. De aanvraag was aanvankelijk erop gericht een bedrag van f 510.000,- te ontvangen. Bij de behandeling van deze aanvraag bleek evenwel dat Het Vrije Volk een hoger steunbedrag nodig heeft. Op grond van nader onderzoek en mede als gevolg van meer recent inzicht in de te voeren promotiecampagne is berekend, dat de werkelijke kosten van de proefnemings f 730.000,- bedragen, nog exclusief de personeelskosten die in feite aan deze proefexploitatie zouden moeten worden toegerekend.

3. Beoordeling

In een poging de teruglopende advertentie-opbrengsten in de teruggang in het abonneestand te keren heeft de directie van Het Vrije Volk een nieuwe formule ontwikkeld. Met een weekeditie van Het Vrije Volk beoogt men tegen geringe kosten en tegen een voordelige prijs deze ontwikkelingen tegen te gaan. Dit project van Het Vrije Volk is enerzijds gericht op onderzoek: het verkrijgen van inzicht in de mogelijkheden van zo'n weekeditie, terwijl het project anderzijds min of meer een reorganisatie van het blad beoogt. Wat betreft het onderzoeksaspect van het project zijn wij tot de conclusie gekomen dat een proefexploitatie in een beperkt gebied gedurende een bepaalde tijd een geschikt middel kan zijn om de marktpotentie voor deze weekeditie te testen. Gezien de resultaten van de eerder gehouden enquêtes en de zorgvuldige voorbereiding van het project, achten wij zo'n onderzoek naar het verbreden van de basis van Het Vrije Volk zinvol.

Bovendien is het project voor het voortbestaan van het blad van groot belang, gelet op het feit dat de exploitatieresultaten van Het Vrije Volk de laatste jaren een dalende lijn vertonen. In dat licht beschouwd beoogt het project tevens een reorganisatie van het blad, zodanig dat door middel van de uitgave van de weekeditie tekorten op de exploitatie van het dagblad tenminste worden gecompenseerd. Of de uitgave van zo'n weekeditie op den duur een dergelijke bijdrage aan het exploitatieresultaat zal kunnen leveren, valt thans moeilijk te beoordelen. Het project is er juist op gericht meer inzicht op dit gebied aan te reiken. Ook uit het oogpunt van bedoelde reorganisatie achten wij het project zinvol.

Financiële steunverlening ten laste van het Bedrijfsfonds voor de Pers aan een dergelijk project gericht op een éénmalige reorganisatie van een blad past naar ons oordeel in de doelstelling van het fonds. Reeds in de Mediano van de regering van maart 1975 werd het voorstel gepresenteerd het Bedrijfsfonds de bevoegdheid te geven om voor bijzondere doeleinden te adviseren tot het verlenen van financiële steun à fonds perdu. Daarbij noemde de regering als bijzonder doel een (éénmalige) reorganisatie van een blad (onderneming) om een sluitende exploitatie mogelijk te maken. Gedacht werd in dat verband aan kosten van organisatie-onderzoek en de kosten die ter realisering van een reorganisatieplan gemaakt moeten worden. In verscheidene daarop volgende adviezen onzerzijds hebben wij onze instemming met dit voorstel betuigd en daarbij mogelijkheden tot het uitwerken hiervan aangereikt.

Dit leidde ertoe dat in december 1982 door wijziging van de statuten van het fonds de mogelijkheid van financiële steunverlening à fonds perdu voor bijzondere doeleinden werd ingevoerd. Bovendien werd bij uw Besluit Compensatieregeling Dagbladen van 5 januari 1983 de mogelijkheid van kracht financiële bijstand te verlenen aan organisatie-onderzoek ten behoeve van dagbladen die in een verlieslijdende positie verkeren of daarin dreigen te geraken.

Tegen deze achtergrond zou het project van Het Vrije Volk naar ons oordeel in aanmerking dienen te komen voor financiële steunverlening uit het Bedrijfsfonds voor de Pers.

4. Advies

Uitgaande van en na weging van de hiervoor genoemde feiten en overwegingen en van de conclusies van het onderzoek dat de Nationale Investeringsbank tot dusver heeft verricht (rapport d.d. 26 augustus 1983) adviseren wij u Het Vrije Volk financiële steun ten laste van het Bedrijfsfonds voor de Pers te verlenen. De vorm hiervan en de voorwaarden zullen wij in het hierna volgende aangeven.

De kosten van het te ondernemen proefproject bedragen voor het tweede halfjaar van 1983 f 730.000,-- in plaats van de in eerste instantie begrote f 510.000,--.

In aanmerking nemende dat Het Vrije Volk reeds f 187.000,-- uit eigen middelen heeft betaald voor de voorbereiding van het onderzoeksproject bedragen de totale kosten van het project f 917.000,--.

Het Vrije Volk heeft ons om financiële bijstand verzocht voor een risicodragend project. Gelet op dit karakter van het project menen wij dat de financiering hiervan voor een deel moet worden gespreid. Bovendien houdt het project van Het Vrije Volk zoals uit het voorgaande is gebleken tevens een vorm van organisatie-onderzoek in; aan de kosten waarvan op grond van uw Besluit Compensatieregeling Dagbladen voor ten hoogste tweederde financiële bijstand uit het fonds kan worden verleend. Op grond van deze overwegingen adviseren wij u tot ten hoogste tweederde van de kosten van het project van Het Vrije Volk bij te dragen, in dit geval een bedrag van f 600.000,--.

Dit bedrag zou in de vorm van een krediet dienen te worden verleend tegen een vaste rente van 7 ¼% met een totale looptijd van zeven jaren. Wij geven u in overweging hieraan de volgende faciliteiten te verbinden. Het blad wordt gedurende het eerste jaar van de looptijd van het krediet de verschuldigde rente kwijtgescholden. Met de terugbetaling van het krediet zal na dat jaar dienen te worden begonnen, terwijl de terugbetaling aan het einde van het zevende jaar dient te zijn afgerond.

Met het oog op het experimentele karakter van deze uitgave, alsmede de overweging, dat ingeval van het mislukken van het project de onderneming bij voortzetting van de huidige rendementsontwikkeling geen ruimte zal hebben aan de rente- en aflossingsverplichtingen te voldoen, geven wij u verder in overweging de volgende voorwaarde aan deze financiële steunverlening te verbinden. Wij adviseren u dit krediet kwijt te schelden indien gedurende de looptijd daarvan de exploitatie van de weekeditie volledig wordt beëindigd en niet meer wordt hervat.

Het krediet zou beschikbaar kunnen worden gesteld in één of meer gedeelten, zulks afhankelijk van de liquiditeitsbehoefte van het blad en volgens een schema dat wordt uitgewerkt in de overeenkomst, die tussen de Nationale Investeringsbank namens het Bedrijfsfonds en Het Vrije Volk kan worden afgesloten en waarin het aanbod met de daarvoor geldende voorwaarden nader zullen zijn vastgelegd. Ten slotte adviseren wij u, indien u met ons advies instemt, dit aanbod tot financiële steunverlening te laten vervallen indien Het Vrije Volk het aanbod niet binnen twee maanden na dagtekening van uw beslissing heeft aanvaard en de vorengenoemde kredietovereenkomst niet binnen die periode is afgesloten.

Het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers

Rijswijk, 16 september 1983

Advies van het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers aan de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur d.d. 26 oktober 1983 over de aanvragen voor de Compensatieregeling Dagbladen

Hierbij brengt het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers advies uit over de aanvragen die dagbladen bij ons bestuur hebben ingediend voor een uitkering op grond van het Besluit Compensatieregeling Dagbladen (uw beschikking d.d. 5 januari 1983, gepubliceerd in de Staatscourant van 17 januari 1983, nr. 11).

1. Inleiding

Alvorens de behandeling van de aanvragen te bespreken en u onze aanbevelingen over die aanvragen te geven, willen wij eerst nog even stilstaan bij het doel en de concrete opzet van de compensatieregeling.

De compensatieregeling voor dagbladen is in januari j.l. ingevoerd als aanvullende financiële steunmogelijkheid naast de reeds sedert de oprichting van het Bedrijfsfonds (in 1974) bestaande mogelijkheid van gerichte financiële bijstand aan afzonderlijke dagbladen, nieuwsbladen en opinieweekbladen. Tot deze aanvulling van de steunmogelijkheden ten laste van het Bedrijfsfonds werd besloten met het oog op bijzondere economische problemen in de dagbladpers, die invoering op korte termijn van een dergelijke regeling met andere, overigens ook voor nieuws- en opinieweekbladen geldende, aanvullende maatregelen noodzakelijk maakten.

De compensatieregeling is tegen deze achtergrond bedoeld als onderdeel van een overheidsbeleid voor de pers, dat erop gericht is voorwaarden te scheppen voor het behoud van verscheidenheid in de pers en voor dat doel financiële hulp vooral daar te bieden, waar deze het meest nodig is.

Uit onderzoek ter voorbereiding van deze regeling was gebleken, dat de factoren oplage in combinatie met geografische verspreiding belangrijke oorzaken zijn van verliezen of winsten van dagbladen. Daarbij werd een regeling gevonden die op deze factoren gebaseerd kon worden en die op deze wijze naar verwachting zou kunnen voorzien in financiële steun aan de meeste verlieslijdende dagbladen. Deze regeling zou aldus kunnen bijdragen aan het verminderen van verschillen in financieel-economische voorwaarden waaronder dagbladen als immateriële producten aan de onderlinge concurrentie deelnemen.

Daartoe zou de regeling min of meer een gericht-generieke opzet dienen te hebben: zij zou compensatie moeten bieden aan bladen die overwegend door dezelfde factoren (oplage in combinatie met geografische verspreiding) in een verlieslijdende positie verkeren en aldus moeten openstaan voor alle bladen met vergelijkbare kenmerken en in gelijke omstandigheden.

Het onderzoek naar de regeling liet echter tevens zien, dat op basis van de beschikbare gegevens de verlies- en winstposities van dagbladen niet geheel konden worden verklaard en dat aan de regeling voorts een aantal praktische bezwaren verbonden zouden zijn. Met het oog hierop merkten wij de regeling aan als voorshands de meest passende regeling, die mede op basis van nieuwe, meer verfijnde gegevens over de bedrijfstak zou kunnen worden verbeterd.

Op grond van deze overwegingen adviseerden wij ook de regeling een experimenteel karakter te geven, om de effecten daarvan te zijner tijd te kunnen evalueren. Uw ambtsvoorganger, minister Van der Louw van CRM, besloot deze regeling op experimentele basis voor de duur van drie jaren in te voeren. Op ons advies liet u de regeling in werking treden voorshands alleen ter compensering van verliezen over het jaar 1981, waarbij tevens besloten werd de criteria van de regeling voor toepassing over volgende jaren van jaar tot jaar opnieuw te bezien, mede gelet op de economische ontwikkeling van de dagbladpers als geheel.

Volgens de criteria van de regeling over 1981, vastgelegd in uw vorengenoemde Besluit van 5 januari 1983, kunnen compensatie-uitkeringen worden verstrekt aan dagbladen

- waarvan de exploitatie over 1981 volgens bepaalde richtlijnen verlieslijdend was;
- met een gemiddelde betaalde oplage begin 1981 van ten hoogste 150.000 en een spreidingsdichtheid begin 1981 van ten hoogste .25;
- die in de Nederlandse taal in Nederland worden uitgegeven, worden geredigeerd op basis van tussen de uitgever en de redactie van het blad gesloten (hoofd)redactiestatuten en waarvan de redactionele inhoud voor ten minste 40% door de eigen zelfstandige redacties worden vervaardigd;
- waarvan de exploitatie in administratief-organisatorische zin als een zelfstandige eenheid wordt onderscheiden.

De compensatie-uitkeringen worden verstrekt in de vorm van een financiële bijdrage à fonds perdu en tot een hoogte van in totaal maximaal 15 miljoen gulden. Bovendien kan de uitkering per blad maximaal 75% van het verlies van dat blad over 1981 bedragen, zulks om de prikkel bij deze bladen, te streven naar een tenminste kostendekkende exploitatie, niet te doen verzwakken. Elke uitkering kan voorts slechts worden verleend op voorwaarde van uitvoering van een project, dat maatregelen en beleidslijnen omvat gericht op structurele verbetering van de exploitatiepositie van het betrokken dagblad. De uiteindelijke beslissing over de - bij ons bestuur ingediende - compensatie-aanvragen wordt door de minister van WVC op ons advies genomen.

2. Behandeling van de aanvragen

Ingevolge bepalingen van het genoemde Besluit trad de compensatieregeling op 18 januari 1983 in werking en konden aanvragen voor een compensatie-uitkering tot 19 maart daaropvolgend bij ons

bestuur worden ingediend. Spoedig na het in werking treden van de regeling publiceerden wij een overzicht van de voorwaarden en behandelingsprocedures van deze en andere financiële steunmogelijkheden uit het Bedrijfsfonds.*

Vóór 19 maart ontvingen wij tien aanvragen. Eén daarvan werd spoedig daarna door de indiener ingetrokken, als gevolg van het feit dat het desbetreffende blad buiten de grenzen van de regeling viel en met name buiten de grens voor de spreidingsdichtheid, vastgelegd in artikel 2 van het Besluit. Daarnaast liet een ander blad dat geen aanvraag had ingediend ons weten, dat het volgens eigen berekeningen eveneens niet binnen die grens voor de spreidingsdichtheid zou vallen, terwijl het toch in een verlieslijdende positie verkeerde. Overigens staat voor deze en andere bladen in beginsel onverminderd de mogelijkheid open van het indienen van een aanvraag voor individuele financiële bijstand ten laste van het Bedrijfsfonds voor de Pers.

De resterende negen aanvragen namen wij vervolgens in behandeling. Tevens legden wij deze voor nader onderzoek en voor het berekenen van de hoogte van de compensatie-uitkering voor aan het Economisch Instituut Tilburg (EIT), het instituut dat in opdracht van ons bestuur eerder onderzoek ten behoeve van de voorbereiding van de regeling verrichtte.

Hoewel wij deze aanvragen met voortvarendheid hebben behandeld en ernaar gestreefd hebben u zo spoedig mogelijk hierover te adviseren, is het ons niet mogelijk gebleken u op kortere termijn dit advies voor te leggen. Zoals wij u in onze brief van 10 augustus j.l. reeds meldde, is de behandeling van de aanvragen allereerst vertraagd als gevolg van het feit dat enkele aanvragen aanvankelijk onvoldoende informatie gaven over de effecten van de projecten gericht op structuurverbetering van het betrokken blad. Gegevens over de projecten dienen ingevolge artikel 6, eerste lid, van genoemd Besluit bij de aanvragen te worden overgelegd. Daarnaast is een aantal bladen zeer traag geweest met het verstrekken van aanvullende gegevens die bij het beoordelen van de aanvragen nodig waren. Bovendien bleek het bij de behandeling van de compensatie-aanvragen van dagbladen die in concernverband worden uitgegeven noodzakelijk, nadere inzage te verkrijgen in concerngegevens. Daartoe verzochten wij de betrokken concerns ons gegevens te verstrekken over de totale kosten en opbrengsten van het concern, verdeeld naar de kosten en opbrengsten van de afzonderlijke bladen en overige concernactiviteiten. Na ontvangst van deze gegevens kon het EIT het onderzoek afronden en namen wij de voorbereiding van onze hiernavolgende aanbevelingen over de aanvragen ter hand.

3. Aanbevelingen

3.1. Aantal compensatie-uitkeringen en hoogte van de bedragen

Wij adviseren u de negen aanvragen te honoreren en aldus de volgende dagbladen een compensatie-uitkering voor 1981 op basis van deze regeling te verstrekken voor in totaal f 15 miljoen (in alfabetische volgorde):

- de Arnhemse Courant, uitgegeven door de Uitgeversmaatschappij Arnhem B.V. (Uitgeversmaatschappij Van der Loeff B.V., Enschede);
- Het Binnenhof, uitgegeven door Dagblad Het Binnenhof B.V. (Sijthoff Holding B.V., Rijswijk);
- Leidse Courant, uitgegeven door B.V. De Leidsche Courant (Sijthoff Holding B.V. te Rijswijk);
- De Courant Nieuws van de Dag, uitgegeven door B.V. De Courant Nieuws van de Dag (N.V. Holdingmaatschappij De Telegraaf, Amsterdam);
- Het Parool, uitgegeven door het Parool B.V. (Perscombinatie N.V., Amsterdam);
- Rotterdams Nieuwsblad, uitgegeven door B.V. Rotterdamsch Nieuwsblad (Sijthoff Holding B.V., Rijswijk);
- Trouw, uitgegeven door Trouw/Kwartet B.V. (Perscombinatie N.V., Amsterdam);
- Twentsche Courant/Overijssels Dagblad, uitgegeven door Drukkerij Twentsche Courant B.V. te Hengelo;
- De Waarheid, uitgegeven door de Stichting Bepinak te Amsterdam.

De hoogte van de aan de genoemde dagbladen afzonderlijk te verstrekken compensatiebedragen is in bijlage 1 aangegeven. Omdat de hoogte van de afzonderlijke bedragen verband houdt met de door de desbetreffende bladen geleden verliezen, hebben wij deze afzonderlijke bedragen niet in dit te publiceren advies genoemd. Wij laten het aan u over, of u deze bijlage al dan niet wilt publiceren, mede rekening houdend met het algemene regeringsbeleid inzake het openbaar maken van financiële steunbedragen aan afzonderlijke ondernemingen.

De hier genoemde dagbladen kunnen voor de compensatie-uitkering in aanmerking komen omdat zij vallen binnen de grenzen van de regeling, zoals voorgeschreven in het vorengenoemde Besluit. Dit impliceert dat:

- de exploitatie van deze bladen over het boekjaar 1981 verlieslijdend was;
- elk van de betrokken bladen begin 1981 een gemiddelde betaalde oplage had van ten hoogste 150.000 en een spreidingsdichtheid van ten hoogste .25;
- de betrokken dagbladen in de Nederlandse taal in Nederland worden uitgegeven, geredigeerd worden op basis van een tussen de uitgever en redactie van het blad gesloten redactiestatuut en hun redactionele inhoud wordt voor ten minste 40% door de eigen zelfstandige redactie vervaardigd;
- de exploitatie van elk van deze dagbladen in administratief-organisatorische zin als een zelfstandige eenheid wordt onderscheiden;
- zij projecten hebben ingediend die maatregelen en beleidslijnen omvatten, gericht op een structurele verbetering van de exploitatiepositie.

* 'Overzicht voorwaarden en behandelingsprocedure van aanvragen voor financiële bijstand aan persorganen', publikatie van het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers, Rijswijk, januari 1983.

3.2. Uitgangspunten voor de berekening van de compensatiebedragen

De hoogte van de afzonderlijke compensatiebedragen is bepaald op grond van de voorschriften, vastgelegd in artikel 4 van het genoemde Besluit. Dat artikel bevat onder meer de volgende formule voor de berekening van de bedragen:

$$S_i = F \left\{ 2 - \frac{O_i}{O_{\max}} - \frac{D_i}{D_{\max}} \right\} \cdot K_i$$

De symbolen hebben de volgende betekenis:

- S_i = het door dagblad i te ontvangen compensatiebedrag;
- O_i = de oplage van dagblad i begin 1981;
- D_i = de spreidingsdichtheid van dagblad i begin 1981;
- $O_{\max}$ = de toelatingsgrens voor de oplage: 150.000 exemplaren;
- $D_{\max}$ = de toelatingsgrens voor spreidingsdichtheid: .25;
- F = schaalfactor, berekend op basis van de richtlijnen, aangegeven in bijlage 3 van het Besluit;
- K_i = de waarde voor dagblad i van het aantal kilogrammen verbruikt papier voor redactionele tekst.

De vorengenoemde F -waarde werd in het onderzoek vastgesteld op:

25.217.703

17.211.168.

Bij de berekening van deze F -waarde is onder meer ook uitgegaan van de totale omvang van de in het boekjaar 1981 geleden verliezen van de compensatie-vragende bladen, te weten: f 33.623.604,--.

De verliezen van de afzonderlijke dagbladen werden berekend volgens de hiervoor in bijlage 1 van het Besluit gestelde richtlijnen. Mede als gevolg van het experimentele karakter van de compensatieregeling, kwam bij toepassing van deze richtlijnen een aantal vraagpunten naar voren, ten aanzien waarvan wij in overleg met het EIT besluiten hebben genomen.

Van deze besluiten, die wij u in bijlage 2 van dit advies in de vorm van aanbevelingen voor het interpreteren van de richtlijnen van bijlage 1 Besluit voorleggen, zijn wij bij de berekening van de afzonderlijke compensatiebedragen mede uitgegaan.

Voor één van deze vraagpunten willen wij in dit advies uw speciale aandacht vragen, omdat dit vraagpunt voortvloeit uit uw eerdere beslissing, niet toe te staan dat een bedrag aan rente over eigen vermogen als kosten mag worden opgevoerd.

In ons advies van 7 september 1982 over de nadere financieel-technische en juridische uitwerking van de regeling hadden wij de aanbeveling opgenomen, dat een bedrag gelijk aan 6% van het eigen vermogen als kosten mag worden opgevoerd, als vergoeding voor het gebruik van eigen vermogen. Per brief van 20 december 1982 liet u ons weten, deze aanbeveling niet over te nemen, omdat naar uw mening een als normaal te beschouwen bedrijfsrisico (in casu kapitaalverschaffing als onderdeel van het eigen vermogen) niet op de gemeenschap dient te worden afgewenteld door dit als kosten op te voeren bij het aanvragen van een compensatie-uitkering. Een logische consequentie van uw beslissing is naar ons oordeel, dat eventuele ontvangen rente wel bij de berekening van het exploitatieresultaat van dagbladen in aanmerking moet worden genomen. De richtlijnen van bijlage 1 Besluit bevatten geen bepalingen ter zake van rentebaten en met het oog hierop adviseren wij u voor de uitkeringen over 1981 enkele interpretaties toe te passen, hetgeen wij in bijlage 2 bij dit advies op dit punt hebben uitgewerkt. In deze bijlage hebben wij tevens aanbevelingen gegeven voor interpretaties met betrekking tot enkele andere opbrengsten en kostenfactoren.

3.3. Projecten gericht op structuurverbetering

De uitkeringen kunnen worden verstrekt op voorwaarde van de uitvoering van bij de aanvragen ingediende projecten, die, zoals in artikel 6, eerste lid, van het Besluit is voorgeschreven, maatregelen en beleidslijnen omvatten die de betrokken dagbladen na ontvangst en mede met behulp van de financiële steun in de komende jaren ten uitvoer beogen te brengen en die gericht zijn op een structurele verbetering van de exploitatieposities van de dagbladen.

In het kader van deze projecten zijn in het bijzonder de volgende maatregelen en beleidslijnen voorgenomen:

Arnhemse Courant:

- algemene maatregelen gericht op werving van lezers en advertenties;
- kostenbesparingen door getemporiseerd door te voeren investeringen in huisvesting en produktie-apparatuur (verbetering van zetapparatuur; installeren van tekstverwerkingssysteem, wijziging van drukprocedé);

Het Binnenhof:	- maatregelen gericht op verhoging oplage en advertenties, onder meer door aanpassing van de redactionele formule (meer accent op identiteit van blad en op plaatselijk nieuws uit Den Haag) en reorganisatie van de redactie; - algemene maatregelen van concern Sijthoff Holding B.V. gericht op kostenbesparingen (vooral in de sfeer van zetten en drukken);
Leidse Courant:	- maatregelen gericht op verhoging oplage en advertenties, onder meer door aanpassing van de redactionele formule (meer accent op eigen identiteit); - algemene maatregelen van concern Sijthoff Holding B.V. gericht op kostenbesparingen (vooral in sfeer van zetten en drukken);
De Courant Nieuws van de Dag:	- maatregelen gericht op verhoging oplage en advertenties, waaronder verbetering losse verkoop (door een speciale losse verkoop-editie), verbetering van de verspreiding (opheffen van de landelijke ochtend-editie) en het uitbouwen van de positie op lezers- en advertentie-markt in Almere;
Het Parool:	- maatregelen gericht op verhoging oplage en advertenties, vooral door aanpassing van de redactionele formule (redactionele en commerciële concentratie op Groot-Amsterdam, zonder daarmee landelijke allure prijs te geven); - algemene maatregelen van concern Perscombinatie N.V. gericht op verbetering van het rendementsniveau, mede opdat grote, onvermijdelijk geachte investeringen in productie-apparatuur en/of nieuwe ontwikkelingen kunnen worden verricht (vooral door middel van kostenbesparingen in verschillende afdelingen van het concern);
Rotterdams Nieuwsblad:	- maatregelen gericht op verhoging oplage en advertenties, onder meer door aanpassing redactionele formule en technische verandering ('verrotterdamsing' van het dagblad); - algemene maatregelen van concern Sijthoff Holding B.V. gericht op kostenbesparingen (vooral in de sfeer van zetten en drukken);
Trouw:	- maatregelen gericht op verhoging oplage en advertenties, vooral door aanpassing van de redactionele formule (in de richting van een nieuwskrant met een bredere opiniërende basis, meer gericht op het 'politieke en maatschappelijke midden') en door extra budgetten voor redactie en promotie; - verdere maatregelen gericht op verhoging van de opbrengsten (extra abonnementsprijsverhoging, advertentietariefverhoging) en kostenbesparingen (beperking van regiobezetting); - algemene maatregelen van concern Perscombinatie N.V. gericht op verbetering van het rendementsniveau (zie bij Het Parool);
Twentsche Courant:	- maatregelen gericht op verhoging oplage en advertenties (behoud/ versterking van eigen identiteit van blad, behoud/ versterking van relatieve marktpositie); - maatregelen gericht op kostenbesparingen, vooral door vermindering van het personeelsbestand;
De Waarheid:	- maatregelen gericht op verhoging oplage en advertenties, vooral door aanpassing van de redactionele formule (uitbouwen tot een krant 'voor heel links'), uitbreiding van de redactie met vrijwillige medewerkers, stimulering van de losse verkoop, verbeteren van de regioberichtgeving, invoeren van een zaterdagbijlage, invoeren van een aparte wekelijkse bijlage die ook los wordt verkocht, instelling van een aparte afdeling voor werving, onderzoek en publiciteit.

Wij achten de ons voorgelegde projecten aanvaardbaar in het licht van vorengenoemde bepaling van het Besluit en wij zijn bereid op de uitvoering van deze projecten toe te zien.

3.4. Uitvoering beslissing over aanvragen

Wij houden ons gaarne beschikbaar aan uw beslissing op dit advies uitvoering te geven.

In dat kader zullen wij u binnenkort ontwerp-brieven ter hand stellen, door middel waarvan u conform het gestelde in artikel 5, zevende lid van het Besluit, uw beslissing aan de afzonderlijke aanvragers zou kunnen mededelen, ervan uitgaande dat u conform ons advies besluit. Voorts maken wij u nog volledigheidshalve erop attent, dat de uitkeringen pas kunnen worden verleend na ontvangst van schriftelijke verklaringen van de aanvragers (en eventuele concernleiding) dat de daarvoor geldende voorwaarden worden aanvaard (artikel 5, 10e lid Besluit) en nadat u in de Staatscourant heeft bekendgemaakt welk bedrag hiervoor beschikbaar is (artikel 9, tweede lid Besluit).

4. Evaluatie

Ten slotte delen wij u mede, dat wij inmiddels de voorbereiding ter hand hebben genomen van ons advies over de evaluatie van de regeling. Wij zijn voornemens in dat advies onder meer aandacht te besteden

aan de werking van de toelatingsgrenzen van de regeling en aan de voorschriften voor het berekenen van het exploitatieresultaat.
Daarbij zullen wij u aanbevelingen voorleggen voor de inhoud van de beschikking tot regeling van de compensatieverlening over het boekjaar 1982.

Het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers

Rijswijk, 26 oktober 1983

Bijlage 2 bij Advies aanvragen Compensatieregeling Dagbladen

Aanbevelingen tot interpretaties van de richtlijnen voor de berekening van het exploitatieresultaat van dagbladen over 1981, als bedoeld in artikel 2, eerste lid onder a. en in bijlage 1 van het Besluit Compensatieregeling Dagbladen van de minister van WVC d.d. 5 januari 1983 (Staatscourant d.d. 17 januari 1983, nr. 11).

Advertentie-opbrengsten

- Indien advertenties alleen geplaatst kunnen worden in een combinatie van dagbladen kan de voorgeschreven formule voor de toerekening van de combinatie-opbrengsten niet worden toegepast. Er bestaan in dat geval immers geen tarieven voor plaatsing in de afzonderlijke bladen. De toerekening van de gezamenlijke advertentie-opbrengsten heeft in de betreffende situaties plaatsgevonden naar rato van de afzonderlijke betaalde oplagen.
- In een enkel geval bestaat de mogelijkheid dat advertenties geplaatst in het kopblad van een dagblad 'gratis' doorgeplaatst kunnen worden naar een huis-aan-huis blad. Bij een dergelijke constructie is toepassing van de voorgeschreven formule evenmin mogelijk omdat er geen tarieven bestaan voor plaatsing in de afzonderlijke bladen. Als een redelijk alternatief werd ook in deze situatie gekozen voor een toerekening van de gezamenlijke advertentie-opbrengsten naar rato van de afzonderlijke oplagen.

Dubieuze debiteuren

Oninbaar geachte vorderingen zijn in alle gevallen direkt in mindering gebracht op de opbrengsten.

Zetten, drukken en verzendklaar maken

- Indien binnen een concern meerdere bladen worden gezet, zijn de kosten daarvan aan de afzonderlijke bladen toegerekend naar rato van het aantal gezette pagina's. De kosten van het zetten van gezamenlijke pagina's zijn naar de verschillende bladen toegerekend naar rato van de afzonderlijke oplagen.
- De kosten van het drukken annex verzendklaar maken worden toegerekend op basis van het werkelijk aantal uren gebruik van de persen waarop het desbetreffende dagblad wordt gedrukt. In een enkel geval heeft een toerekening op deze basis niet plaats kunnen vinden omdat geen administratieve gegevens aanwezig waren inzake het gebruik van de persen in uren. De toerekening van de kosten van drukken annex verzendklaar maken heeft in dat geval plaatsgevonden naar rato van de hoeveelheid verbruikt papier voor de verschillende uitgaven.

Externe expeditie

De kosten van gezamenlijke expeditie van meerdere dagbladen dienen over die bladen te worden verdeeld naar rato van het aantal gereden kilometers en aantal vervoerde kilogrammen. Een kilometerregistratie bleek echter niet in alle gevallen aanwezig. Indien in deze gevallen redelijkerwijs kon worden aangenomen dat het verspreidingsgebied van de betreffende bladen gelijk was, heeft de toerekening van de expeditiekosten plaatsgevonden naar rato van uitsluitend het aantal vervoerde kilogrammen.

Vaste aktiva

De afschrijvingen op vaste aktiva zijn opgenomen als onderdeel van de functionele kostenplaatsen en vervolgens via de bij de verschillende kostenplaatsen aangegeven verdeelsleutels toegerekend naar het betrokken dagblad. In zoverre afgeschreven wordt op basis van vervangingswaarde zijn inhaalafschrijvingen die het gevolg zijn van levensduurverschillen of te lage afschrijvingen in het verleden, buiten beschouwing gebleven. Boekwinsten en boekverliezen ontstaan bij verkoop c.q. afstoting van vaste aktiva zijn buiten de exploitatierekening gehouden.

Rente op vreemd vermogen alsmede rentebaten

Onder deze post is het saldo opgenomen van betaalde en ontvangen rente. Niet direkt toe te rekenen rente is naar onderdelen van het bedrijf c.q. concern toegerekend naar rato van de afzonderlijke omzetten van deze onderdelen.

Overige lasten

Voor zover dotaties ten behoeve van voorzieningen onder deze post zijn opgenomen, betreft het de werkelijke op het jaar van aanvraag drukkende lasten. Eventuele opbouw van reserves is buiten beschouwing gelaten.

Betaalde oplage

Onder betaalde oplage is verstaan de oplage waarvoor betaling werd ontvangen. Onbetaalde proefabonnementen, incidentele gratis verspreiding, gratis bewijsexemplaren voor adverteerders en gratis abonnementen voor medewerkers van het bedrijf zijn daarmee niet als betaalde oplage gerekend.

Advies van het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers aan de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur d.d. 16 maart 1983 over een aanvraag van het Cebuco tot financiële steunverlening aan een studie naar een communicatiestrategie voor de herpositionering van het dagblad als informatie- en advertentiemedium

1. Samenvatting

De aanvraag van het Cebuco, het Centraal Bureau voor Couranten Publiciteit van de Nederlandse Dagbladpers, houdt in een verzoek om financiële steun voor de studie naar mogelijke promotionele activiteiten gericht op de herpositionering van het dagblad als informatie- en advertentiemedium. Aan een dergelijke studie is behoefte ontstaan als gevolg van een kwantitatieve daling die zich de afgelopen drie decennia heeft voorgedaan in het marktaandeel van de dagbladen in het totale mediumaanbod voor lezers en adverteerders. Bovendien is de relatieve positie van het dagblad door - hoofdzakelijk conjunctureel bepaalde - ongunstige ontwikkelingen op het gebied van advertentiebezetting en oplage verslechterd. Deze ongunstige ontwikkelingen hebben aanleiding gegeven tot de wens, het dagblad als informatie- en advertentiemedium te herpositioneren door middel van een collectieve campagne.

Met de studie, die door een nog nader te bepalen reclame-adviesbureau zou kunnen worden uitgevoerd, beoogt het Cebuco een zo doelmatig mogelijke communicatiestrategie beschikbaar te krijgen. De aanvraag komt neer op een verzoek om financiële bijstand aan onderzoek ten behoeve van de persbedrijfstak als geheel. De mogelijkheid van een dergelijke steunverlening is ingevoerd bij het in werking treden van de beschikking van de minister van WVC inzake de compensatieregeling voor dagbladen (Besluit Compensatieregeling Dagbladen, Staatscourant d.d. 17 januari 1983, nr. 11).

Wij adviseren de minister de aanvraag onder bepaalde voorwaarden te honoreren tot een bedrag van ten hoogste f 125.000.--, beschikbaar te stellen in de vorm van een financiële bijdrage à fonds perdu. De opzet en uitvoering van het project dienen daarbij mede ten genoegen van ons bestuur te zijn en te blijven.

Wij gaan er daarbij van uit dat het studieproject zodanig zal worden opgezet en uitgevoerd, dat het voor een pluriforme pers van belang zal zijn.

Wij zijn verder van oordeel dat eventuele toekomstige uit het studieproject voortvloeiende promotionele activiteiten zelf niet (mede) uit de middelen van het Bedrijfsfonds voor de Pers zouden mogen worden bekostigd.

2. Achtergronden van de aanvraag

Per brief van 13 februari j.l. legde het Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit van de Nederlandse Dagbladpers, het Cebuco, ons bestuur een aanvraag voor, gericht op financiële steunverlening aan een onderzoek waarvoor het bureau een opdracht wil verlenen. Het Cebuco beoogt een onderzoek naar mogelijke promotionele maatregelen, gericht op het herpositioneren van het dagblad als informatie- en advertentiemedium.

Daarbij voert het Cebuco de volgende overwegingen aan.

De positie van de Nederlandse dagbladen op de lezers- en de adverteerdersmarkt heeft de afgelopen dertig jaar aanzienlijke wijzigingen ondergaan. Ruim dertig jaar geleden bestond er nog geen televisie, terwijl de radio, de nieuwsbladpers, de tijdschriftenpers en 'below the line' activiteiten zich nog niet zover als thans ontwikkeld hadden. Dagbladen hadden vrijwel een monopoliepositie op de markt van het massa-adverteren en bezaten tevens een zeer hoog marktaandeel op het terrein van de informatievoorziening. In de daaropvolgende drie decennia werd het dagblad op verscheidene segmenten van de informatievoorziening een aanvullend medium. Op andere segmenten bleef het dagblad een hoofdmedium, maar heeft het talrijke aanvullende media naast zich zien ontstaan. Deze kwantitatieve daling van zijn marktaandeel in het totale mediumaanbod trachtte het dagblad te compenseren door verbetering van zijn communicatiecapaciteit. Als gevolg van deze kwalitatieve verbetering zou het dagblad volgens het Cebuco nog steeds een van de sterkste informatie- en advertentiemediën moeten zijn, dat de concurrentie met andere mediumtypen zeer goed aan zou kunnen.

Het Cebuco vestigt er echter de aandacht op dat naast de relatieve verzwakking van de positie van het dagblad binnen het totale medium-aanbod, zich in de dagbladpers thans - hoofdzakelijk conjunctureel bepaalde - ongunstige ontwikkelingen voordoen op het gebied van advertentiebezetting en oplage. In deze situatie is de behoefte ontstaan aan collectieve promotie van het dagblad als informatie- en advertentiemedium. De behoefte aan een dergelijke collectieve actie komt allereerst voort uit het feit dat individuele bladen in hun afzonderlijke uitgaven op dit gebied moeten bezuinigen en dat een collectieve campagne goedkoper is dan het totaal van individuele campagnes. Bovendien vloeit deze behoefte voort uit de wens om het dagblad te herpositioneren als een modern, eigentijds, effectief flexibel en actueel informatie- en advertentiemedium.

De hier beschreven ontwikkelingen op de lezers- en advertentiemarkten, gepaard gaande met regelmatige prijsverhogingen, hebben geleid tot kritiek, vooral van de zijde van adverteerders, op de prijs-prestatie-verhouding van de dagbladen.

De hoge investeringen van dagbladen om die verhouding door maatregelen van kwalitatieve aard weer positief te beïnvloeden, hebben op de markt geen of te weinig aandacht gekregen. Volgens het Cebuco is vooral bij adverteerders op dit gebied een onjuist imago ten aanzien van het dagblad gegroeid.

Om te voorkomen dat de huidige recessie ook structureel doorwerkt in een voortgezette daling van het aantal lezers en advertenties, acht het Cebuco thans omvangrijke en langdurige collectieve promotionele maatregelen nodig om dat imago te doen veranderen en het dagblad te herpositioneren.

Voorafgaande aan een dergelijke promotionele actie overweegt het Cebuco een studie door een nog nader te bepalen reclame-adviesbureau te laten verrichten naar een zo doelmatig mogelijke communicatiestrategie. Wanneer deze studie voltooid is en een begroting voor de gehele campagne is opgesteld, is het Cebuco voornemens bij ons bestuur opnieuw een aanvraag in te dienen voor de medefinanciering van die campagne. Daarbij gaat het bureau ervan uit dat in die campagne, waarmee in september 1983 zou dienen te worden begonnen, de dagbladen zelf ook een redelijk aandeel zullen betalen.

Het Cebuco zelf heeft thans onvoldoende financiële middelen voor de financiering van de studie naar de communicatiestrategie waarvan de kosten worden begroot op circa f 125.000,--.

Als gevolg van de huidige ongunstige economische ontwikkelingen in de dagbladpers in het algemeen, ziet het Cebuco ook geen mogelijkheden die studie geheel of ten dele door de pers zelf te laten financieren. Vandaar de aanvraag bij ons bestuur.

3. Advies over de aanvraag

De aanvraag houdt in feite een verzoek in financiële bijstand te verkrijgen voor onderzoek ten behoeve van de persbedrijfstuk als geheel, zoals bedoeld in artikel 7, derde lid onder a, van het Besluit Compensatieregeling Dagbladen (Staatscourant d.d. 17 januari 1983, nr. 11).

Krachtens deze bepaling zal de aanvraag betrekking moeten hebben op een vraagstuk, verband houdend met de doelstelling van het Bedrijfsfonds voor de Pers.

Wij gaan ervan uit dat het studieproject zodanig zal worden opgezet en uitgevoerd, dat het voor een pluriforme pers van belang zal zijn. Met het oog hierop adviseren wij u het Cebuco de gevraagde financiële bijstand te verlenen in de vorm en onder de voorwaarden die wij hierna zullen aangeven. Voorafgaande hieraan melden wij u dat het Cebuco op ons advies ook overleg over de aanvraag heeft gevoerd met het ministerie van Economische Zaken, ter bespreking van de mogelijkheden tot medefinanciering van de beoogde studie in het kader van steunregelingen van dat ministerie ten behoeve van het bedrijfsleven.

In dat overleg is inmiddels gebleken dat het ministerie thans niet voldoende financiële middelen hiervoor voorhanden heeft, hoewel over het project in gunstige zin wordt geoordeeld.

Wij adviseren u het Cebuco ten laste van de middelen van het Bedrijfsfonds voor de Pers financiële steun à fonds perdu ten behoeve van de studie naar mogelijke promotionele maatregelen te verlenen tot een bedrag van ten hoogste f 125.000,--.

Gelet op het bijzondere karakter van de beoogde studie, achten wij financiële bijstand hieraan in de vorm van een krediet niet doelmatig. Verder adviseren wij u aan de verlening van deze bijstand in het bijzonder de volgende voorwaarden te verbinden:

- Het studieproject zal zodanig moeten worden opgezet, dat het voor een pluriforme pers van belang zal zijn.
- De opdracht tot de studie zal door en onder verantwoordelijkheid van het Cebuco worden verleend.
- De opzet en uitvoering van het project en de keuze van de instantie, die de studie zal gaan verrichten, dienen mede ten genoegen van ons bestuur te zijn en te blijven.
- De resultaten van het project zullen aan alle dagbladen ten goede moeten komen.

Het Cebuco heeft, zoals uit het voorgaande is gebleken, aangekondigd onder meer bij ons bestuur in de loop van dit jaar ook een aanvraag te zullen indienen voor financiële bijstand aan de promotionele activiteiten zelf, wanneer de resultaten van de beoogde studie de mogelijkheid van dergelijke activiteiten zouden aangeven.

Reeds op voorhand merken wij op van mening te zijn dat dergelijke activiteiten niet (mede) ten laste van de middelen van het Bedrijfsfonds voor de Pers zouden dienen te worden gefinancierd. Naar ons oordeel valt het primair onder de verantwoordelijkheid van de dagbladen zelf, te beslissen of zij op grond van de studieresultaten bedoelde activiteiten willen ondernemen en bekostigen.

Ten slotte adviseren wij u het in dit advies door ons aanbevolen aanbod tot financiële steunverlening - wanneer dat uw instemming kan verkrijgen - te laten vervallen, wanneer het Cebuco het aanbod met de voorwaarden niet binnen drie maanden na dagtekening van uw beslissing zal hebben aanvaard.

Het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers

Rijswijk, 16 maart 1983

Advies van het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers aan de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur d.d. 27 december 1983 over financiële steunverlening aan een organisatie-onderzoek ten behoeve van de Twentsche Courant

Mijnheer de minister,

Hierbij bieden wij u een nieuw advies aan over een aanvraag van de directie van de Twentsche Courant B.V. tot het medefinancieren van de kosten van een organisatie-onderzoek ten behoeve van het gelijknamige dagblad.

Bij brief van 13 september 1983 adviseerden wij u reeds eerder over dit onderwerp. Korte tijd daarna legde de directie van het blad ons evenwel nieuwe gegevens over de mogelijke opzet en wijze van uitvoering van het beoogde onderzoek voor. Deze gegevens gaven ons aanleiding ons advies van 13 september opnieuw in overweging te nemen, hetgeen wij u per brief van 3 oktober j.l. lieten weten.

Na bestudering van deze nieuwe gegevens leggen wij u thans ons advies hierover voor.

Inleiding

De aanvraag van de directie van Drukkerij Twentsche Courant B.V., ingediend bij ons bestuur bij brief van 20 september 1983, houdt in een verzoek tot het medefinancieren van de kosten van een in te stellen onderzoek ten behoeve van het door deze besloten vennootschap uitgegeven dagblad Twentsche Courant.

Op grond van artikel 7, lid 2a, van het Besluit Compensatieregeling Dagbladen, kan ten laste van de financiële middelen van de Stichting Bedrijfsfonds voor de Pers, na ons advies, op een daartoe bij ons ingediende gemotiveerde aanvraag, voor maximaal tweederde van de kosten financiële bijstand worden verleend voor onderzoek naar oorzaken van de exploitatieresultaten van dagbladen waarvan de exploitatie over het boekjaar 1981 volgens de bij het Besluit aangegeven richtlijnen verlieslijdend was of dreigde te worden. Aan deze aanvraag van de Twentsche Courant ligt een onderzoeksvoorstel ten grondslag, opgesteld door het adviesbureau Van de Bunt te Amsterdam, in opdracht van de Twentsche Courant.

Met dit onderzoeksvoorstel trok de directie een eerder bij ons ingediend onderzoeksvoorstel, opgesteld door een ander adviesbureau, in. Dat besluit werd genomen, nadat de Raad van Commissarissen van dat bedrijf zijn voorkeur voor het voorstel van Van de Bunt had uitgesproken mede gelet op de kennis van dat bureau over de bedrijfstak en over het bedrijf van de Twentsche Courant uit eerder onderzoek. In het onderzoeksvoorstel van Van de Bunt worden de navolgende uitgangspunten geformuleerd en aangegeven, tegen de achtergrond, waarvan zich de te onderzoeken problemen voordoen.

Uitgangspunten onderzoek

De Twentsche Courant B.V. is een drukkerij en tevens uitgeverij van de Twentsche Courant/Overijssels Dagblad (oplage: 57.000 dagbladen). Het bedrijf wordt geconfronteerd met een sterke concurrentie, zowel landelijk als regionaal.

Er is tevens sprake van een terugval in het aantal abonnees en in het advertentievolume.

Bovendien vinden op het gebied van de technologie van het bedrijf ingrijpende ontwikkelingen plaats of zullen deze in de naaste toekomst hun beslag krijgen.

Het rendement van het bedrijf is onder druk komen te staan. De jaren 1981 en 1982 zijn met verlies afgesloten. Enerzijds zijn deze verliezen veroorzaakt door een terugval in de markt, anderzijds is het bedrijf in deze situatie geraakt door een relatief zware druk op de bedrijfsfinanciering als gevolg van investeringen. Door efficiencyverhogende maatregelen en wijziging van het personeelsbestand tracht de directie van de Twentsche Courant het kostenpakket aan deze situatie aan te passen.

Het onderzoeksbureau meent, dat gezien de huidige financiële en bedrijfseconomische situatie de economische marges van het bedrijf beperkt zijn. Daar de onderneming zelfstandig wenst te blijven, kan bij een minder gunstige ontwikkeling de continuïteit van het bedrijf in gevaar komen en dus ook het voortbestaan van de Twentsche Courant/Overijssels Dagblad.

Een te ontwikkelen toekomstig perspectief en het aan de hand daarvan te vervaardigen strategisch plan zullen naar de mening van het onderzoeksbureau gebaseerd dienen te zijn op analyse en beoordeling van die externe en interne factoren die van betekenis zijn voor de continuïteit van het bedrijf en voor het regionale dagblad.

Het bureau formuleert een viertal doelstellingen.

1. Het verkrijgen van een geobjectiveerd inzicht in het ontwikkelingsperspectief op het dagblad.
2. Het opstellen van een strategisch plan voor de periode 1984-1987, gericht op het behoud van de continuïteit en de zelfstandigheid van het bedrijf en het handhaven van de redactionele identiteit. Tevens zullen daarbij de hoofdlijnen van externe ontwikkelingen tussen 1987 en 1990 aangegeven worden ter verbreding van het strategische kader en ter toetsing van de kwaliteit van beslissingen die reeds in een vroeg stadium overwogen moeten worden, maar consequenties op langere termijn zullen hebben, zoals de mogelijke aanschaf van een offset-rotatiepers.
3. Het beoordelen van de ontwikkelingsmogelijkheden van de nevenactiviteiten van de Drukkerij Twentsche Courant naast het uitgeven van regionale bladen.
4. Het vertalen van het strategisch plan in het te voeren beleid op redactioneel, commercieel, economisch en technisch gebied en in het treffen van voorzieningen op het vlak van organisatie- en managementstructuur.

Ten aanzien van de externe ontwikkelingen zullen algemene economische ontwikkelingen en bedrijfseconomische ontwikkelingen in de dagbladbranche worden onderzocht. Tevens zal nagegaan worden welke trends kunnen worden waargenomen binnen de grafische industrie en de grafische technologie binnen de dagbladsector. Specifiek zal worden nagegaan hoe de te verwachten marktontwikkeling zal zijn in de regio van de Twentsche Courant/Overijssels Dagblad alsmede de marktontwikkeling in relatie tot de concurrentiestructuur.

Daarnaast zal een beoordeling worden gemaakt voor de interne bedrijfsfactoren en de mogelijkheden voor ontwikkeling op korte termijn ten aanzien van financiële- en bedrijfseconomische statistieken, produktmarktbeleid, commerciële strategie en organisatie, het grafisch/technisch bedrijf en de redactionele efficiency.

De doorlooptijd van het onderzoek schat het bureau op circa tien weken, waarna een discussienota of concept strategisch plan gereed kan zijn. De kosten van het onderzoek zijn begroot op f 85.000,--, exclusief BTW.

Aanbevelingen

Zoals wij in ons advies van 13 september 1983 reeds tot uitdrukking brachten, achten wij het, gelet op de bedrijfseconomische toestand bij de Twentsche Courant, van belang dat wordt nagegaan in hoeverre de exploitatiepositie van het blad door middel van organisatie-onderzoek verbeterd kan worden.

Een onderzoek zoals dat in het thans voorgelegde onderzoeksvoorstel wordt beoogd kan de hiervoor noodzakelijke gegevens ter tafel brengen.

Met het oog op het feit dat de financiële situatie van de vennootschap zodanig is, dat het bedrijf het onderzoek onmogelijk in zijn geheel kan financieren, adviseren wij u de Twentsche Courant een financiële bijdrage à fonds perdu aan te bieden en ons bestuur te machtigen aan uw beslissing in deze uitvoering te geven. Daar het onderzoeksvoorstel voor het gehele bedrijf geldt en de Drukkerij Twentsche Courant B.V. een beroep doet op een regeling die specifiek bedoeld is voor dagbladen, zou bij het vaststellen van de hoogte van de bijdrage aan de kosten voor dit organisatie-onderzoek allereerst uitgegaan dienen te worden van het percentage, dat de omzet van het dagblad als zodanig uitmaakt (80%) van de totale omzet van genoemde B.V. Verder kan op grond van artikel 7, tweede lid onder a, van het vorengenoemde Besluit Compensatieregeling Dagbladen ten hoogste 2/3 van het kostenbedrag van het voorgestelde onderzoek worden vergoed.

Hiervan uitgaande adviseren wij de Twentsche Courant een bedrag van ten hoogste f 45.000,-- als bijdrage in de onderzoekskosten aan te bieden. De beschikbaarstelling van dit bedrag zou dienen te geschieden op basis van de voor deze financiële steunverlening geldende voorwaarden, vastgelegd in het Besluit Compensatieregeling Dagbladen, alsmede op basis van de werkelijk bestede tijd en kosten van het onderzoek.

Ten slotte adviseren wij u, indien u met ons advies instemt, dit aanbod tot financiële steunverlening te laten vervallen, indien de Twentsche Courant het aanbod niet binnen drie maanden na dagtekening van uw beslissing heeft aanvaard.

Hoogachtend,
namens het bestuur,

(w.g.) prof. drs. J. W. Schoonderbeek,
voorzitter

Advies van het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers aan de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur d.d. 23 februari 1983 inzake het WRR-rapport 'Samenhangend Mediabeleid'

Het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers brengt u hierbij een advies uit naar aanleiding van het rapport 'Samenhangend Mediabeleid', dat de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid onlangs aan de regering heeft voorgelegd.

Bij brief van 19 januari j.l. (RTP-AB-U-78546 I) deelde u ons mede zo mogelijk binnen enkele weken ons commentaar op het WRR-rapport te willen ontvangen. U vroeg dat commentaar in het kader van een brede oriëntering uwerzijds ten behoeve van de voorbereiding van een door het Kabinet uit te brengen nota over dit onderwerp.

In uw brief gaf u ons bestuur tevens in overweging, ons in het commentaar in het bijzonder uit te spreken over die passages in het WRR-rapport die betrekking hebben op het overheidsbeleid ten aanzien van de pers en de rol van het Bedrijfsfonds daarin.

Met dit advies beogen wij aan uw verzoek gevolg te geven.

1. Algemene overwegingen over het WRR-rapport

Alvorens op onderdelen van het WRR-rapport in te gaan, merken wij op dat wij van het rapport en zijn voorstudies met waardering kennis hebben genomen.

Vele aspecten van het mediabeleid worden in het rapport op zorgvuldige en wetenschappelijk gefundeerde wijze benaderd. Een ingewikkeld patroon van technische en maatschappelijke ontwikkelingen wordt op een heldere wijze in kaart gebracht en toegankelijk gemaakt voor beleidsbeslissingen. Het rapport geeft naar ons oordeel een waardevolle fundering voor deze beslissingen.

Bovendien hebben wij waardering voor de poging van de WRR, een mediabeleid aan te bevelen dat vooral gericht is op het geven van zoveel mogelijk kansen aan ontwikkelingen in de media en dat zich beperkt tot het scheppen van voorwaarden daartoe.

Wel hebben wij moeten constateren, dat het in het rapport ontwikkelde omroepbeleid op onderdelen niet voldoende is afgewogen tegen de nadelige gevolgen daarvan voor het persbeleid. De optiek van een samenhangend mediabeleid wordt vooral beschreven uitgaande van recente technologische ontwikkelingen op audiovisueel gebied. De eigen betekenis van de pers in relatie tot die ontwikkelingen komt daardoor in het rapport niet voldoende uit de verf.

Wij komen op een en ander in het vervolg van dit commentaar terug.

2. Functies van de pers in de informatievoorziening

Voor het beleid van de overheid ten aanzien van de massamedia noemt de WRR vooral als uitgangspunten democratie, uitingsvrijheid en pluriformiteit. De WRR wijst er daarbij op dat de overheid zich enerzijds ver dient te houden van rechtstreekse bemoeiing ('onthoudingsplicht'), maar anderzijds tevens tot taak heeft ervoor zorg te dragen dat van de vrijheid ook werkelijk gebruik gemaakt kan worden. Daaruit valt ook een recht van de burger op informatie af te leiden.

De ontwikkeling in de richting van een recht op informatie krijgt naar het oordeel van de WRR concreetisering in een 'recht' op een pluriform media-aanbod (pag. 21 WRR-rapport). Dit recht, dat de WRR als beleidsuitgangspunt onderkent, komt in het rapport niet steeds op evenwichtige wijze tot uitdrukking. Zo heeft de erkenning van dit recht niet zijn weerslag gekregen in een evenredige aandacht voor de pers. De positie van de gedrukte pers wordt in het rapport ondergeschikt gemaakt aan b.v. de uitbreiding van de etherreclame en de invoering van lokale kabeltelevisie. De pers wordt met name in de laatstgenoemde gedachtengang in de positie gebracht van deelnemer aan de concurrentiestrijd rondom een concessiesysteem voor de kabeltelevisie.

De WRR beveelt dat systeem aan mede om de pers meer exploitatiemogelijkheden in deze sector te geven als compensatie voor het dreigend verlies aan advertentie-opbrengsten door de verruiming resp. invoering van ether- en kabelreclame.

Zo'n systeem zou er naar onze mening toe leiden dat de pers in het scala van het media-aanbod het onderspit gaat delven, waardoor het recht van een pluriform media-aanbod gevaar loopt. Wij vrezen dat in dit systeem vooral zwakke persexploitaties niet aan bod zullen komen juist omdat zij in een zwakke positie verkeren. Bovendien beoogt de WRR het systeem primair te laten werken voor ondernemingen. Uitgaande van het recht op een pluriform media-aanbod is daarbij vooral de vraag actueel, of het systeem ook aan persorganen ten goede zal komen. Dit betwijfelen wij. Hiermede enigszins verwant is een ander gevaar voor persorganen, dat aan het licht wordt gebracht in de resultaten van de voorstudie voor het WRR-rapport over het mediagebruik bij verruiming van het aanbod (M 4). Blijkens die resultaten mag worden verwacht dat uitbreiding van de zendtijd - vooral van televisie overdag - ten koste zal gaan van het lezen van kranten, tijdschriften en boeken (M 4, pag. 147).

De door ons bedoelde gevaren zijn des te meer aannemelijk, gelet op een ander punt van overweging dat de WRR zelf in zijn rapport ten aanzien van pluriformiteit noemt. De Raad signaleert dat elk medium zijn specifieke hoedanigheden heeft en dat media derhalve slechts in beperkte mate functies van elkaar kunnen overnemen (pag. 21 WRR-rapport). Uitbreiding van de omroep ten koste van de pers betekent in deze zienswijze per definitie een beperking van essentiële aspecten van het informatie-aanbod. Naar ons oordeel is een omroepbeleid dat dit tot gevolg heeft ongewenst. In dit verband wijzen wij erop dat het, bij

de oprichting van het Bedrijfsfonds voor de Pers, er juist om begonnen was een dergelijk gevaar tegen te gaan.

Het ontbreken van een evenredige aandacht in het WRR-rapport voor de pers in relatie tot overige - audiovisuele - media houdt wellicht mede verband met het feit, dat in het rapport de culturele functies van de pers nauwelijks besproken worden. Hoewel de WRR in zijn rapport wel doelstellingen van cultuurbeleid mede als uitgangspunt aanduidt voor het door de Raad aanbevolen concept voor een samenhangend mediabeleid, bevat het rapport geen uiteenzetting van de culturele functies van de media afzonderlijk en ten opzichte van elkaar.

Meer in het algemeen komen het belang en de functie van de pers (krant en tijdschrift) voor de samenleving in het rapport onvoldoende aan de orde.

Het geschreven woord heeft in onze cultuur een eigenstandige waarde voor de informatievoorziening van de burgers. De gedrukte pers vormt een wezenlijke schakel in het proces van de totstandkoming en overbrenging van het geschreven woord. Zij wordt evenwel door nieuwe ontwikkelingen op het gebied van de audiovisuele media en met name door uitbreiding van de etherreclame, kabelontwikkelingen met kabelreclame en satelliettelevisie in haar bestaansvoorwaarden bedreigd. Dat kan er bovendien toe leiden dat de waarde van het geschreven woord ten dele verloren gaat.

Die waarde heeft voor de samenleving een dermate onvervangbare betekenis dat de bescherming daarvan niet uitsluitend door marktontwikkelingen mag worden bepaald. De overheid heeft dan ook in dit verband een essentiële taak.

3. Het beleid voor de pers in het kader van een samenhangend media-beleid

De WRR geeft in zijn rapport aanbevelingen die erop gericht zijn de pers toegang te geven tot nieuwe diensten op het gebied van de tele-informatie via de kabel. Op deze wijze verwacht de WRR zoals gezegd dat een compensatiemogelijkheid wordt geboden voor debietverlies als gevolg van de verruiming van ether- en kabelreclame. De Raad gaat er hierbij van uit dat de pers in het verleden bewezen heeft over een 'aanzienlijk regeneratievermogen' te beschikken. Met het oog hierop meent de WRR dat in het door de overheid te voeren beleid in eerste instantie gekoerst moet worden op het vermogen van bedrijven zichzelf aan te passen aan nieuwe omstandigheden. Daarin ligt volgens de WRR de beste waarborg voor pluriformiteit.

Wij kunnen met de door de WRR in dit verband aanbevolen beleidspropositie in het algemeen instemmen. Wel plaatsen wij hierbij een tweetal kanttekeningen.

Allereerst schetst de WRR naar ons oordeel een te rooskleurig beeld van het zgn. regeneratievermogen van de pers. Dat vermogen heeft in het verleden niet kunnen voorkomen dat de verscheidenheid in de pers voor een deel is afgenomen. Bovendien staat het niet vast of de pers ook in de toekomst over een dergelijk vermogen zal kunnen blijven beschikken.

In de tweede plaats twijfelen wij eraan of het mogelijk zal zijn de pers voldoende voorwaarden voor instandhouding te bieden door haar meer exploitatieruimte te geven in de sector van nieuwe telecommunicatieve diensten. Zoals ook de heer Van Stiphout in diens minderheidsnota bij het rapport tot uitdrukking heeft gebracht, is bepaald niet gewaarborgd dat bij uitstek die ondernemingen die hun reclame-inkomsten door verruiming van ether- en kabelreclame zien verminderen, van deze mogelijkheid gebruik zullen kunnen maken. Tevens wijzen wij erop dat het zgn. regeneratievermogen van een onderneming niet hetzelfde is als het in stand houden van (redactioneel zelfstandige) titels die door deze onderneming worden uitgegeven. En om het laatste is het bij een mediabeleid, gericht op het waarborgen van vrijheid en verscheidenheid van informatie en opinie, juist begonnen.

Overigens plaatsen wij in dit verband een vraagteken bij de noodzaak van een verruiming van de omroepreclame. Die verruiming wordt vanuit onder meer de omroep bepleit om uit de opbrengsten daarvan (uitbreiding van de) omroepzendtijd te kunnen financieren. Andere financieringsbronnen hiervoor zouden kunnen zijn een verdere (structurele) verhoging van de omroepbijdragen en een sterker accent op het voorgenomen abonnementsstelsel bij overbrenging uitsluitend via de kabel. Aan deze financieringsmogelijkheden zijn aanmerkelijk minder gevaren voor de pers verbonden. Met het oog hierop en gelet op het feit dat de groei van de omroepbijdragen in het verleden sterk is achtergebleven, b.v. bij die van de abonnementsprijzen van dagbladen, achten wij het alleszins denkbaar dat deze bijdragen verder worden opgetrokken.

De WRR doet voorts in zijn rapport de aanbeveling, een commissie van onafhankelijke deskundigen in het leven te roepen voor de advisering over het vraagstuk van de mogelijke verschuivingen in de reclamebestedingen en met name de reclamezendtijd en tariefstelling van de STER.

De instelling van zo'n commissie zou strijdig kunnen zijn met het voornemen van de regering, te komen tot sanering van de externe advisering (Regeerakkoord par. 11). Omdat de taakstelling en samenstelling van de door de WRR bedoelde commissie aanknopingspunten heeft met die van ons bestuur, houden wij ons beschikbaar u ook in dit verband met onderzoek en advies terzijde te staan.

4. Het financiële steunbeleid voor de pers

De WRR neemt in zijn rapport het standpunt in dat het financiële steunbeleid een aanvullende rol zou dienen te spelen. De Raad meent dat in het financiële beleid ten aanzien van de pers in eerste instantie uitgegaan moet worden van de eigen verantwoordelijkheid van persbedrijven voor hun exploitaties. In deze zienswijze van het door de overheid te voeren persbeleid in het kader van een samenhangend mediabeleid kunnen wij ons in beginsel vinden. Daarbij willen wij evenwel enkele aantekeningen plaatsen.

De WRR onderscheidt in dit verband tussen een individuele, een gericht-generieke en een generieke benadering.

Wat betreft de *individuele benadering*, de financiële steunverlening aan afzonderlijke persorganen, zij het volgende opgemerkt.

Het Bedrijfsfonds voor de Pers heeft sedert zijn oprichting in 1971 tot doel mee te werken aan het verlenen van financiële bijstand aan afzonderlijke persorganen, zulks in het belang van het behoud van de pluriformiteit van de pers.

Omdat wij vanaf 1974* bij deze vorm van financiële steunverlening betrokken zijn, achten wij het nuttig hier in het kort onze ervaringen op dit punt te bespreken. Daartoe geven wij allereerst in bijlage 1 een overzicht van de tot op heden uit het fonds verstrekte financiële bijstand.

De tot dusver verstrekte steun geeft aanleiding tot de vraag in hoeverre deze benaderingswijze van de financiële overheidssteun aan haar doelstelling heeft beantwoord. Om een antwoord op deze vraag te kunnen geven zijn wij nagegaan welke concentratie-ontwikkelingen zich in de pers in diezelfde periode hebben voorgedaan. In bijlage 2 zijn de belangrijkste van deze ontwikkelingen opgesomd voor wat betreft de dagbladers en - voor zover op korte termijn beschikbaar - ook de beide andere categorieën die binnen de huidige werkingssfeer van het fonds vallen, te weten nieuwsbladen en opinieweekbladen.

Uit het overzicht van bijlage 2 kan niet zonder meer worden geconcludeerd dat in elk van de daarin genoemde gevallen de pluriformiteit van de pers is aangetast. Bovendien moet bij dit overzicht worden aangetekend dat de daarin vermelde feiten ongetwijfeld mede beïnvloed zijn door ontwikkelingen van de algemene conjunctuur en door het overheidsbeleid voor de pers in het algemeen. Onverminderd deze kanttekeningen valt uit de overzichten van de bijlagen 1 en 2 wel af te leiden, dat de effecten van het financiële steunbeleid van de overheid in relatie tot de doelstelling daarvan tot dusver beperkt zijn gebleven. De mogelijkheid van individuele financiële steunverlening heeft zeker voor bepaalde gevallen tot een oplossing kunnen bijdragen, maar dit zijn slechts enkele gevallen geweest. Wij achten het alleszins denkbaar dat dit feit mede kan worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat bladen geen uitzicht meer hadden op herstel van de rentabiliteit binnen een redelijke periode. Dat uitzicht dient te worden aangetoond om voor financiële steun uit het Bedrijfsfonds in aanmerking te kunnen komen.

Mogelijk werken ook statutaire bepalingen van het Bedrijfsfonds belemmerend op het indienen van aanvragen voor financiële steunverlening ten laste van het fonds. Reeds in eerdere adviezen onzerzijds hebben wij hierop gewezen.

Wij doelden daarbij b.v. op de statutaire bepaling, dat na ontvangst van een aanvraag een korte mededeling hierover - overigens zonder vermelding van vertrouwelijke gegevens - gepubliceerd wordt (artikel 8, tweede lid). In onze contacten met potentiële aanvragers is tot dusver tegen deze statutaire bepaling evenwel nimmer expliciet een bezwaar naar voren gebracht.

Een andere mogelijke belemmering houdt verband met bepalingen in de statuten en richtlijnen van het fonds, krachtens welke financiële steunaanvragen uitsluitend door de verantwoordelijke uitgever kunnen worden ingediend (artikel 5, tweede lid, statuten en artikel 1 richtlijnen). Op grond van artikel 1 van de richtlijnen kan ons bestuur zelfs geen andere aanvragen in behandeling nemen dan die welke van uitgevers afkomstig zijn.

Deze bepalingen roepen de vraag op of de feitelijke (mogelijkheid van) handhaving van de bestaande pluriformiteit terecht mede afhankelijk is gesteld van de

bereidheid van uitgevers een aanvraag bij ons in te dienen.

Wij zien vooralsnog niet in op welke wijze ook anderen dan de verantwoordelijke uitgever als aanvrager zouden kunnen fungeren en in die positie als vertegenwoordiger van de exploitatie zouden kunnen optreden. Wel hebben wij reeds eerder verklaard beschikbaar te zijn voor overleg met betrokkenen over problemen bij het voorbereiden van steunaanvragen. Waar mogelijk zijn wij bereid met hen over oplossingen van de problemen mee te denken.

Hoe dan ook stellen wij vast, dat in vrijwel alle in bijlage 2 genoemde gevallen waarin het (onafhankelijke) voortbestaan van bladen werd beëindigd, er geen gebruik is gemaakt van de mogelijkheid tot het indienen van steunaanvragen. Ware dat wel gebeurd, dan zou een onderzoek hebben kunnen plaatsvinden naar mogelijkheden het (onafhankelijke) voortbestaan van deze bladen te bevorderen. Het Bedrijfsfonds voor de Pers blijft overigens onverminderd openstaan voor de mogelijkheid van financiële steunverlening aan afzonderlijke persorganen die in economische moeilijkheden verkeren.

In dit verband merken wij nog op dat de huidige doelstelling van het fonds: handhaving van de bestaande pluriformiteit, naar ons oordeel te beperkt is. Bij verschillende gelegenheden hebben wij de nadruk gelegd op het belang van een verruiming van deze doelstelling, opdat ook steunverlening aan nieuwe persorganen mogelijk wordt. Beperking van de steunmogelijkheden uit het fonds tot uitsluitend bestaande persorganen draagt het gevaar in zich dat van het fonds alleen een conserverende werking op de pers uitgaat. Daarmee wordt geen recht gedaan aan de dynamiek die aan het functioneren van de pers voor de samenleving eigen is. De WRR ziet de vorm van individuele steunverlening als mogelijkheid vooral voor het tot ontwikkeling brengen van nieuwe projecten.

Ook in dat standpunt hebben wij een ondersteuning van onze opvattingen op dit punt gelezen. Wij dringen er bij u nogmaals op aan deze verruiming van de doelstelling van het Bedrijfsfonds zo spoedig mogelijk tot stand te brengen. Daarbij zou dan tevens - ingevolge een eerdere aanbeveling onzerzijds - bepaald dienen te worden dat de omvang van de financiële steun aan nieuwe persorganen ten hoogste de helft van de begrote aanloopkosten zal bedragen. Daarmee zou het risico dat met dergelijke nieuwe projecten wordt gelopen, kunnen worden gespreid.

* In november 1971 besloot de regering tot de oprichting van het fonds, hetgeen inhield de reservering van financiële middelen voor persorganen in nood, in afwachting van nadere aanbevelingen van een commissie (de Commissie Bedrijfsfonds voor de Pers) over de inrichting van het fonds en het uiteindelijke standpunt van de regering op dit punt. Na het advies van deze commissie verkreeg het fonds zijn institutionele karakter op 16 september 1974 in de vorm van een Stichting, waarvan de juridische basis in een stichtingsakte en in richtlijnen van de minister werd vastgelegd. Ons bestuur ging daarbij als het bestuur van deze stichting fungeren. In deze hoedanigheid vervullen wij de taak van adviescollege van de minister en van uitvoerder van diens beslissingen inzake financiële steunverlening aan de pers.

De mogelijkheid van *gericht-generieke steunverlening* uit het fonds is onlangs* op advies van ons bestuur in werking getreden als experimentele regeling voor een beperkt aantal jaren ten behoeve van de dagbladpers. Naar het oordeel van de WRR biedt deze vorm 'thans wellicht de geëigende mogelijkheden om een pluriform persbestel te continueren'. De WRR merkt in dit verband ook op dat er op zich geen bezwaar lijkt te bestaan tegen uitbreiding van deze regeling tot andere persorganen die vanuit pluriformiteitsoogpunt belangrijk zijn, zoals b.v. opinieweekbladen.

De vraag naar een mogelijke gericht-generieke regeling voor opinieweekbladen hebben wij reeds eerder onder ogen gezien. Wij concludeerden daarbij dat het, vanwege het geringe aantal opinieweekbladen en de grote diversiteit in de vormen van deze bladen, onmogelijk is tot statistisch betrouwbare en in redelijke mate representatieve uitspraken te komen, op basis waarvan voor deze sector een soortgelijke gericht-generieke regeling ontworpen zou kunnen worden als die welke thans voor de dagbladpers van kracht is. Wel hebben wij in april 1981 de organisatie van tijdschriftuitgevers (NOTU) overwegingen voorgelegd voor een mogelijke analyse van gegevens over de financieel-economische situatie en ontwikkelingen van bladen in deze sector. Zo'n analyse is bedoeld om inzicht in deze sector te verkrijgen ten behoeve van onze adviserende taak op het gebied van individuele steunverlening aan opinieweekbladen. Voor deze mogelijkheid van financiële steun uit het Bedrijfsfonds komen opinieweekbladen onverkort in aanmerking. Blijkens het overzicht van bijlage 1 bij dit advies is hiervan in het verleden ook gebruik gemaakt.

De *generieke benadering* van het door de WRR aanbevolen persbeleid houdt vooral verband met de door dat college beoogde openstelling van nieuwe elektronische media voor de marktsector en daarmee voor de pers.

In het voorgaande is dit beleidsconcept reeds besproken. De WRR doelt hierbij tevens op het op gang brengen dan wel continueren van ontwikkelingen in een aantal (sub)sectoren van de pers.

In het kader van de aanvullende maatregelen die onlangs bij de invoering van de compensatieregeling voor dagbladen eveneens van kracht zijn geworden, bestaan er onder meer mogelijkheden voor financiële steunverlening aan gezamenlijke projecten van meerdere dagbladen, nieuwsbladen of opinieweekbladen en aan onderzoek dat de pers-bedrijfstak als geheel ten goede komt. Deze steunmogelijkheden sluiten aan bij hetgeen de WRR in dit verband voor ogen staat. Door middel van deze mogelijkheden zou ook kunnen worden bereikt dat meer inzicht beschikbaar komt in functies, structuur, economische situatie en eventuele steunbehoeften van categorieën persorganen buiten de dagbladpers.

In dat verband ware het bijvoorbeeld denkbaar, door middel van onderzoek te trachten gegevens te verkrijgen over de nieuwsbladpers, een categorie waarover weinig gegevens voorhanden zijn. Wij beraden ons nog nader over de mogelijkheid zo'n onderzoek te bevorderen.

Aan het slot van dit advies willen wij nog een suggestie bespreken zoals die door de heer Van Stiphout in diens minderheidsnota bij het WRR-rapport aan de orde is gesteld. Volgens deze suggestie zou het steunbeleid onder omstandigheden van beperking in financiering zich tot dagbladen dienen te bepalen. Hij acht het in dat verband aanbevelenswaardig te onderzoeken of voor landelijke dagbladen een vorm van permanente steunverlening zou kunnen worden opengesteld. Voor een beperking van de werkingssfeer van het Bedrijfsfonds tot uitsluitend dagbladen zien wij vooralsnog geen noodzaak. Veeleer zijn wij er voorstander van dat de werkingssfeer van het fonds niet meer uitsluitend op enkele afzonderlijk omschreven categorieën van bladen wordt gefixeerd, zoals thans nog het geval is (te weten dagbladen, nieuwsbladen en opinieweekbladen). Daarentegen zien wij meer voordeel in één algemene omschrijving van de werkingssfeer. Daarmee kan worden voorkomen dat bladen buiten de werking van het fonds vallen die nieuws, analyse, commentaar en/of achtergrondinformatie brengen over een gevarieerd deel van de maatschappelijke actualiteit vooral in het belang van de politieke meningsvorming, maar die niet voldoen aan de omschrijving van één bepaalde categorie van bladen waarvoor het Bedrijfsfonds thans openstaat. Bovendien zij hier gewezen op het feit dat het perswezen veel dynamiek vertoont: nieuwe soorten van bladen verschijnen en van bestaande bladen wijzigen de redactionele formules. Een algemene omschrijving kan meer ruimte bieden voor een flexibele aanpassing aan gewijzigde omstandigheden in het perswezen. Voor een dergelijke algemene omschrijving hebben wij reeds aanbevelingen gegeven in ons advies over statutenwijziging d.d. 18 december 1981. Deze aanbevelingen werden in grote lijnen overgenomen door de Werkgroep Perswet, blijkens het interim-advies van die werkgroep (advies d.d. 29 januari 1982).

Ten slotte merken wij op dat wij ons op dit moment willen onthouden van aanbevelingen voor de mogelijkheid van permanente steunverlening. Aan een dergelijke vorm van steunverlening is het gevaar verbonden dat de prikkel, zoveel mogelijk op eigen krachten te komen tot een verbetering van de exploitatie, wordt weggenomen. De steunverlening uit het fonds zal naar ons oordeel voorshands in beginsel alleen een kortstondige eenmalige hulp dienen te vormen, door middel waarvan de desbetreffende bladen in staat worden gesteld zo spoedig mogelijk op eigen krachten verder te gaan.

Het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers

Rijswijk, 23 februari 1983

* Als gevolg van een statutenwijziging d.d. 28 december 1982 en bij beschikking van de minister d.d. 5 januari 1983, gepubliceerd in de Staatscourant van 17 januari 1983, nr. 11.

Bijlage 1 bij Advies WRR-rapport 'Samenhangend Mediabeleid'

Overzicht van de financiële steunverlening aan persorganen ten laste van het Bedrijfsfonds voor de Pers 1971 - juli 1982*

Naam persorgaan	Naam en Plaats uitgever	Totale steunbedrag in gld.	Evt. rente en rente-faciliteit	Overige faciliteiten	Periode van terugbetaling	Datum advies bestuur	Datum beslissing minister CRM	Vindplaats van motivering
Trouw/Kwartet a)	B.V. Christelijke Pers, Amsterdam	9.100.000	renteloos		1980-2004	-	22-10-1974	Brief minister aan Tweede Kamer d.d. 17-1-1974 (zitting 1973-1974, 12600, hdst. XVI, nr. 7); persberichten d.d. 23/25-10-1974; antwoorden minister op Kamervragen (Tweede Kamer, zitting 1974-1975, aanhangsel Handelingen, nr. 275)
Dagblad De Tijd	B.V. De Tijd (VNU) Amsterdam	1.683.333 b)	-	à fonds perdu	-	-	10-1-1974	Brief minister aan Tweede Kamer d.d. 17-1-1974 (zitting 1973-1974, 12600, hdst. XVI nr. 7)
Haagsche Post	B.V. Haagse Post (B.V. Weekblad-pers), Amsterdam	1.800.000	9%; eerste drie jaar rentevrij		1981-1991	18-12-1974	18-12-1974	Advies bestuur (in jaarverslag, Bedrijfsfonds 1974-1975, blz. 35-63)
Nieuw Israelietisch Weekblad	Stichting Nieuw Israelietisch Weekblad Amsterdam	100.000	6½%; eerste vier jaar rentevrij	achtergestelde lening	1981-1991	16-8-1976	31-8-1976	Advies bestuur (in jaarverslag Bedrijfsfonds 1976, blz. 18-22)
De Streek	Stichting De Nieuwe Krant Gemert	85.000	6½%; eerste jaar rentevrij		1979-1985	31-5-1977	1-7-1977	Advies bestuur (bijlage C bij jaarverslag Bedrijfsfonds 1977)
De Nieuwe Linie	B.V. De Nieuwe Linie Amsterdam	512.000	8½%; eerste zes jaar rentevrij		1986-1996	3-3-1980	14-3-1980	Advies bestuur (samenvatting gepubliceerd bij persbericht d.d. 20 maart 1980, nr. 2028, van de voorlichtingsdienst van het ministerie van CRM, integrale tekst in Jaarverslag Bedrijfsfonds over 1980)
Bladeren	Uitgeverij Bladeren B.V. Amsterdam	40.000 c)	-	à fonds perdu	-	6-10-1980	20-10-1980	Brief minister van Bladeren d.d. 30-10-1980 Staatscourant, 7-11-1980, nr. 217
De Waarheid	Stichting Bepentak Amsterdam	2.000.000	10%; eerste vijf jaar rentevrij	-	1982-1992	22-5-1981	5-6-1981	Advies bestuur in Staatscourant 12-6-1981, nr. 109
De Nieuwe Linie	B.V. De Nieuwe Linie	171.000	8½%; eerste zes jaar rentevrij	-	1987-1997	25-9-1981	30-9-1981	Advies bestuur samenvatting in Staatscourant, 19-10-1981, nr. 200; integrale tekst in jaarverslag Bedrijfsfonds over 1981
Vrije Westfriese Krant	Stichting Vrije Westfriese Krant Hoorn	170.000	8½%; eerste vijf jaar rentevrij	achtergestelde lening	1987-1997	13-5-1982	21-5-1982	Weekbulletin, nr. 31 (week van 19-25 mei 1982) blz. 122, van de voorlichtingsdienst ministerie CRM; publicaties inzake advies bestuur in Staatscourant, 28-5-1982, nr. 100 en 25-6-1982, nr. 119.

a. Dit krediet werd in 1974 verleend mede ter vervanging van een rentedragend overbruggingskrediet van f 5,1 mln. (exclusief f 1,9 mln. op grond van de regeling Bijzondere Financiering) dat in de jaren 1972 en 1973 ten laste van het fonds aan de B.V. Christelijke Pers was verstrekt ten behoeve van de reorganisatie en integratie van het dagblad Trouw en de z.g. Kwartetbladen. De omzetting van dit overbruggingskrediet in een renteloze lening geschiedde in 1974 bij toetreding van de Christelijke Pers tot de Perscombinatie N.V. Daarbij werd deze renteloze lening aangevuld met een renteloze lening van f 4 mln. voor reorganisatiekosten, zodat de totale lening f 9,1 mln. bedraagt. De voorbereiding van het besluit van de regering inzake deze renteloze lening was, toen het bestuur van het Bedrijfsfonds werd benoemd (op 18 oktober 1974), reeds in een vergevorderd stadium. Derhalve heeft de regering dit besluit nog zonder tussenkomst van het fondsbestuur genomen.

b. Het hier vermelde bedrag is aan het dagblad De Tijd uitgekeerd. Deze steun was toegezegd aan het dagblad in de vorm van een financiële verliescompensatie voor drie jaren van maximaal f 2 mln. per jaar. Toen De Tijd per 1 oktober 1974 van dagblad in een weekblad werd omgezet werd de steunverlening beëindigd.

c. Dit bedrag werd verleend aan de drukker van Bladeren, nadat de minister dit bedrag aan het blad in de vorm van een kredietgarantie had aangeboden, zulks in afwachting van de definitieve beslissing van de minister over de kredietaanvraag. De minister wees deze aanvraag uiteindelijk af.

Bron: L. H. A. Lichtenberg: Overheid en Pers, in: Economisch Statistische Berichten van 1-9-1982, pag. 920-929.

* Dit overzicht is tot op heden nog actueel.

Bijlage 2 bij Advies WRR-rapport 'Samenhangend Mediabeleid'

Ontwikkelingen in de dagblad-, nieuwsblad- en opinieweekbladpers 1972 - 1982

1972

- Het Vrije Volk wordt van een landelijk dagblad omgezet in een regionaal dagblad voor Rotterdam en omgeving. Fusie tussen Perscombinatie en Arbeiderspers. De aldus vergrote Perscombinatie neemt voor 50% deel in nieuwe onderneming (HVV C.V.). De andere 50% is in handen van NDU-concern.
- Het Rotterdams Parool en De Schiedammer (uitgaven van Perscombinatie) worden opgeheven.
- Dagblad voor Noord-Limburg overgenomen door N.V. Audet.
- Het Vaderland wordt opgenomen in de Algemeen Dagbladgroep van de NDU en omgezet in ochtendblad, als kopblad van het Algemeen Dagblad.
- Limburgs Dagblad overgenomen door N.V. Holdingmij. De Telegraaf.
- Vlaardingse editie Het Vrije Volk opgeheven.
- Handelsblad NRC en NRC-Handelsblad worden samengevoegd in NRC Handelsblad.
- Het Lunters Nieuwsblad te Lunteren wordt opgericht.
- Het weekblad De Gelderse Bode en Geldersche Achterhoeker te Groenlo worden overgenomen door Uitgeverij en Drukkerij Winkelaar te Winterswijk.
- De Rijswijkse Courant te Rijswijk wordt overgenomen door Het Vaderland B.V. en omgezet in een gratis huis-aan-huisblad.
- Het weekblad Veluws Nieuws te Epe wordt opgeheven.
- Het weekblad De Wijhenaar te Wijhe wordt opgeheven.

1973

- De Noord-Ooster overgenomen door J. D. van der Veen B.V. (Winschoter Courant). Het Oostgroninger Dagblad (kopblad Winschoter Courant) opgenomen in De Noord-Ooster.
- Dordrechts Nieuwsblad (insteekkrant Rotterdamsch Nieuwsblad - Sijthoff Pers) wordt opgeheven.
- Het weekblad De Andijker te Andijk wordt overgenomen door drukkerij De Jong aldaar en omgezet in een gratis huis-aan-huisblad.
- Het weekblad De Bloembollenstreek te Hillegom wordt opgeheven.
- De Zandvoortse Courant te Zandvoort wordt opgeheven.

1974

- De Graafschapsbode wordt overgenomen door Uitgeversmij. Arnhem B.V. (Arnhemse Courant - Uitgeversmij. Van der Loeff waarin Elsevier een minderheidsbelang van 49% verwerft).
- 50% van de aandelen van de Drents-Groningse Pers (Emmer Courant, Drentse en Asser Courant, Hoogeveens Dagblad - NDU) overgegaan naar Wegener's Couranten Concern.
- Het dagblad De Tijd (uitgave VNU) wordt omgezet in een opinieweekblad.
- Het weekblad Liemers Lantaarn te Zevenaar wordt overgenomen door drukkerij Liemers aldaar en omgezet in een gratis huis-aan-huisblad.
- Ons Weekblad te Lisse wordt opgeheven.
- Het weekblad Gilze-Rijen te Rijen wordt overgenomen door drukkerij De Jong te Baarle-Nassau en omgezet in een gratis huis-aan-huisblad.
- Het weekblad Noorder Krant te Bedum wordt opgericht.

1975

- De Christelijke Pers overgenomen door N.V. Perscombinatie.
De Kwartetbladen: De Nieuwe Leidse Courant, het Dordts Dagblad, de Rotterdammer en de Nieuwe Haagse Courant worden samengevoegd tot twee Trouw-edities.
- Hilarius Courantenbedrijf B.V. (uitgever van Dagblad van het Oosten/Dagblad voor Coevorden) overgenomen door Tijl en vervolgens doorverkocht aan Van der Loeff. Als gevolg hiervan kwam een einde aan het bestaan van het Dagblad van het Oosten/Dagblad voor Coevorden als krant met een zelfstandige hoofdredactie. Dagblad van het Oosten werd kopblad van het dagblad Tubantia (uitg. v.d. Loeff B.V.) en het Dagblad voor Coevorden gaat volledig op in de Coevorder editie van de Emmer Courant (dagblad van de Drents-Groningse Pers).
- Produktie van de bladen van de Drents-Groningse Pers (Emmer Courant, Drentse en Asser Courant en Hoogetveens Dagblad) overgegaan naar Tijl.
- NDU draagt alle aandelen van de DGP over aan Wegeners's Couranten Concern.
- Sijthoff Pers brengt twee nieuwe insteekkranten (Nieuwe Waterweg Courant en Zoetermeersche Courant) op de markt.
- Dagblad De Graafschapsbode (uitgave van Uitgeversmij. Arnhem B.V.) wordt kopblad van de Arnhemse Courant.
- De Drachtster Courant te Drachten wordt overgenomen door Laverman B.V. aldaar en omgezet in een gratis huis-aan-huisblad.
- Het weekblad De IJsselbode te Oudewater wordt overgenomen door drukkerij Heno aldaar en omgezet in een gratis huis-aan-huisblad.

1976

- N.V. Holdingmij. De Telegraaf neemt de helft over van de aandelen van de N.V. Drukkerij Noord-Holland in Hoorn (uitgeefster van o.m. het Noordhollands Dagblad).
- Nieuw Utrechts Dagblad, kopblad van Het Parool te Utrecht, wordt editie van Het Parool.
- Het dagblad De Vrije Zeeuw (kopblad van De Stem) wordt opgeheven.
- Het weekblad De Betuwe te Elst overgenomen door Eurosell B.V. te Nijmegen en omgezet in een gratis huis-aan-huisblad.
- De Yersekesche Courant te Yerseke wordt opgeheven.

1977

- Het weekblad Frisia te Grouw wordt opgeheven.

1978

- Tijl te Zwolle en Drukkerij Twentsche Courant te Hengelo besluiten tot nauwere samenwerking - wederzijdse deelneming in het aandelenkapitaal (Tijl verwerft 40% van het aandelenkapitaal van Twentsche Courant, Twentsche Courant verwerft 17% van Tijl).
- Het opinieweekblad Accent (uitgave van de Lage Landen B.V., dochter van Holdingmij. De Telegraaf) wordt omgezet in een familieweekblad genaamd Extra, welk blad medio 1979 werd opgeheven.
- Het Goois Nieuwsblad te Bussum wordt opgeheven.

1979

- Het nieuwsblad De Nieuwe Noordhollandse Courant (uitgave van Damiate Pers) wordt omgezet in een dagblad.
- Uitgeverij Van Lonkhuisen (uitgeefster van o.a. het nieuwsblad De Nieuwe Zeister Courant) wordt overgenomen door Holding Utrechts Nieuwsblad B.V. Bij die overneming wordt dit nieuwsblad omgezet in een dagelijks verschijnend kopblad van het Utrechts Nieuwsblad.
- Nederlandse Dagbladunie N.V. en N.V. Uitgeversmaatschappij Elsevier gaan samen in Elsevier - NDU N.V.
- Alle aandelen van het uitgeverijbedrijf J. D. van der Veen B.V. te Winschoten (o.a. uitgever van de Winschoter Courant) worden overgenomen door Wegener's Couranten Concern N.V. te Apeldoorn.

- Nederlandse Dagbladunie B.V. (dochter van Elsevier - NDU N.V.) en Necomin (o.a. uitgeefster van het Brabants Nieuwsblad) gaan fusie aan.
- Het opinieweekblad NieuwsNet (uitgave VNU) wordt opgericht.
- Het Nieuwsblad te Sappemeer wordt omgezet in een gratis huis-aan-huisblad.
- Het weekblad De Noord- en Zuidbroekster te Noordbroek wordt opgeheven.
- Het weekblad Wieringermeerbode te Hippolytushoef wordt overgenomen door drukkerij Bosker aldaar.

1980

- Damiate Pers B.V. te Haarlem en het Leidsch Dagblad B.V. te Leiden gaan op in de Damiate Holding B.V.
- Elsevier - NDU draagt haar minderheidsdeelneming (49%) in Uitgeversmij. Arnhem B.V. (uitgeefster van o.a. de Arnhemse Courant) over aan Uitgeversmij. Van der Loeff B.V. (uitgeefster van o.a. het dagblad Tubantia). Van der Loeff die reeds over de meerderheid van de aandelen van de UMA beschikte, wordt daardoor volledig eigenaar van de UMA.
- Het weekblad Bladeren verschijnt in september en wordt na het achtste nummer opgeheven.
- Het opinieweekblad NieuwsNet wordt opgeheven.

1981

- Verenigde Noordhollandse Dagbladen B.V. te Alkmaar (voor 40% eigendom van Holdingmij. De Telegraaf) en B.V. drukkerij Noord-Holland te Hoorn (voor 50% in handen van De Telegraaf en uitgeefster van o.a. het Noordhollands Dagblad) fuseren. Als gevolg daarvan verdwijnt het Noordhollands Dagblad. Dat blad werd geïntegreerd in de kranten van de VND. De Telegraaf heeft na deze fusie een belang van 43,5% in de VND.
- De Vrije Westfriese Krant wordt opgericht, aanvankelijk als gratis informatieweekblad (binnen een huis-aan-huisblad) en verschijnt later - in 1982 - als nieuwsblad.
- Het aandelenkapitaal van PZC Holding B.V. (uitgeefster van o.a. de Provinciale Zeeuwse Courant) wordt uitgebreid door een inbreng van Sijthoff Pers B.V. (uitgeefster van o.a. de Haagsche Courant). Sijthoff verkrijgt daardoor 1/3 van het aandelenkapitaal van de PZC.
- Holding Utrechts Nieuwsblad B.V. (uitgeefster o.a. van het Utrechts Nieuwsblad) wordt overgenomen door Wegener's Couranten Concern N.V.
- Het weekblad Franeker Courant te Franeker wordt overgenomen door B.V. Friese Pers te Leeuwarden en omgezet in een huis-aan-huisblad.
- Het weekblad Nieuwe Brielsche Courant te Brielle, overgenomen door Sijthoff Pers B.V., wordt opgeheven.
- Het Nieuwsblad voor de Hoeksche Waard, IJsselmonde en Putten te Oud-Beijerland, overgenomen door Sijthoff Pers B.V., wordt opgeheven.
- Het weekblad Nieuwe Tielsche Courant te Leerdam wordt opgeheven.
- Het weekblad Schoonhovense Courant te Schoonhoven, overgenomen door Sijthoff Pers B.V., wordt opgeheven.
- Het Zandvoorts Nieuwsblad te Aalsmeer wordt overgenomen door Weekmedia B.V. te Amsterdam.
- Het weekblad Aalsmeerder Courant te Aalsmeer wordt overgenomen door Weekmedia B.V. te Amsterdam.
- Het weekblad Merwestreek te Sliedrecht wordt overgenomen door De Dordtenaar B.V. te Dordrecht en omgezet in een gratis huis-aan-huisblad.
- Het weekblad De Nieuwe Weesper te Bussum wordt overgenomen door Weekmedia B.V. te Amsterdam.

1982

- Begin 1982 wordt Het Vaderland (kopblad van het Algemeen Dagblad) alleen nog verstrekt als bijlage bij NRC Handelsblad en Algemeen Dagblad. Later in het jaar wordt ook deze bijlage opgeheven, waardoor Het Vaderland ter ziele gaat.
- Het Opinieweekblad De Nieuwe Linie wordt opgeheven.

Bronnen: M. Schneider en J. Hemels: de Nederlandse Krant, jaarverslagen Persraad, jaarverslagen NDP, oplagenummers De Journalist, secretariaat NNP.

Advies van het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers aan de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur d.d. 27 januari 1984 inzake de Medianota van de regering

Mijnheer de minister,

Het bestuur van het Bedrijfsfonds voor de Pers biedt u hierbij eigener beweging een advies aan over de Medianota van de regering van augustus 1983.

Wij achten het nuttig u dit advies voor te leggen, mede om uw bijzondere aandacht te vragen voor enkele zaken betreffende pers en persbeleid die naar ons oordeel in de nota en in de discussie daarover minder of onvoldoende belangstelling hebben gekregen.

1. Functie van het geschreven woord

- *Wie schrijft het 'woord'*
Wie penseelt het 'beeld' -

Vrij naar J. C. van Schagen, 1938-1940

Niet alleen in het WRR-rapport Samenhangend Mediabeleid, waarover wij in februari 1983 adviseerden, maar ook in de Medianota van de regering ontbreekt een evenredige aandacht voor de pers in relatie tot overige -audiovisuele - media. Meer in het algemeen komen het belang en de functie van de pers (krant en tijdschrift) voor de samenleving in het rapport en in de nota onvoldoende aan de orde.

De gedrukte pers vormt een wezenlijke schakel in het proces van totstandkoming en overbrenging van het geschreven woord. Het geschreven woord heeft in onze cultuur een eigenstandige waarde voor de informatievoorziening van de burgers.

Het vormt bijvoorbeeld een uitgesproken middel tot reflexie en tot het stimuleren van de verbeelding. In dit licht beschouwd vervullen de media die het geschreven woord brengen, waaronder de pers, voor de samenleving essentiële functies.

'Allereerst dan het oude maar nog steeds in onze maatschappij gewortelde, dat bescherming en waar nodig vernieuwing verdient.'

Medianota, pag. 7

De onvervangbare betekenis van het geschreven woord voor de samenleving brengt met zich mee dat, voorzover het gericht is op deelname aan de markt, de bescherming daarvan niet uitsluitend door die markt zelf mag worden bepaald.

Overigens stellen wij hierbij voorop, dat het marktmechanisme in dit verband als een gegeven wordt aanvaard. De constatering van dit feit houdt geen waarde-oordeel over het marktmechanisme als organisatie-principe in onze samenleving in.

Tegen deze achtergrond moet onze opvatting worden gezien dat waar het marktmechanisme op het gebied van het geschreven woord tekort schiet, de overheid een taak heeft. Die taak dient er in het bijzonder op gericht te zijn, in nieuwe audiovisuele ontwikkelingen de eigen plaats van de pers in traditionele en in nieuwe verschijningsvormen zoveel mogelijk in stand te houden en waar mogelijk te bevorderen.

Op dit algemene uitgangspunt willen wij hier de nadruk leggen, omdat het de basis en de achtergrond vormt van het persbeleid van de overheid in het algemeen en van het financiële steunbeleid in het bijzonder.

2. Etherreclame en de pers

- *Om de etherreclame valt een hek te plaatsen -*

Vrij naar Medianota, pag. 10

Aan uitbreiding van de etherreclame, als mogelijke financieringsbron voor een verruiming van omroepzendtijd, zijn gevaren voor de pers verbonden, hetgeen op grond van eerdere ervaringen op dit gebied zeer wel aannemelijk is. Uitbreiding van de etherreclame, ook al zou die uitbreiding blijkens de Medianota beperkt blijven, zou de ongunstige financieel-economische positie van sommige persorganen nog ongunstiger maken, met alle gevolgen van dien voor persverscheidenheid. Met het oog hierop adviseren wij u de voorgenomen uitbreiding van de etherreclame in heroverweging te nemen. In ons advies van 19 december 1983 stelden wij u op de hoogte van de resultaten van een vooronderzoek naar de effecten van etherreclame voor de pers. Wij houden ons beschikbaar u ook in dit verband met advies over de eventuele mogelijkheden van verder onderzoek terzijde te staan.

3. Financiële steunverlening aan de pers

3.1.

'En tegelijkertijd is cultuur in brede zin de ontplooiing van menselijke activiteit; niet de bevrozing daarvan.'

Medianota, pag. 10

Met waardering hebben wij kennis genomen van het besluit van de regering, vermeld op pagina 3 van de Medianota, uitbreiding te geven aan de huidige steunmogelijkheden uit het Bedrijfsfonds voor de Pers, zodanig dat ook steunverlening aan nieuwe persorganen mogelijk wordt. Reeds bij verschillende gelegenheden wezen wij erop dat beperking van de steunmogelijkheden uit het fonds tot uitsluitend bestaande persorganen het gevaar in zich draagt, dat van het fonds alleen een conserverende werking op de pers uitgaat.

Met de verruiming van de werkingssfeer van het fonds tot nieuwe persorganen wordt recht gedaan aan de dynamiek die aan het functioneren van de pers voor de samenleving en voor het geschreven woord eigen is.

3.2.

'Overige gezamenlijke belangen (...) verdienen al evenzeer gezamenlijke behartiging.'

Medianota, pag. 10

Een ander belangrijk facet van het financiële steunbeleid voor de pers, waarop wij hier nog de aandacht willen vestigen, vormt de sedert januari 1983 ingevoerde mogelijkheid van financiële steunverlening aan gezamenlijke projecten van meerdere persorganen en aan onderzoek dat de persbedrijfstak als geheel ten goede komt. In dat kader is ook de mogelijkheid beschikbaar gekomen van financiële steun aan gezamenlijke projecten door middel waarvan b.v. kostenverspilling kan worden tegengegaan. Dergelijke gezamenlijke activiteiten - voorzover niet te bekostigen uit eigen middelen en voorzover ze redactionele identiteiten in beginsel onverlet laten - genieten onze voorkeur boven een groeiend aantal van individuele kostengenererende projecten.

3.3.

'Van de technische ontwikkelingen kunnen we vaak vele voordelen trekken.'

Medianota, pag. 11

De onder 3.2. genoemde nieuwe steunmogelijkheid kan ook aantrekkelijk zijn in het kader van het stimuleren van nieuwe technische ontwikkelingen in of met betrekking tot de pers, zoals b.v. op het gebied van zet- en druktechnische en audiovisuele technieken, waaronder kabelkrant. Door middel daarvan zou de pers haar verschijningsvorm aan nieuwe omstandigheden op mediagebied kunnen aanpassen, zulks om haar functie ten behoeve van het geschreven woord veilig te stellen. Wij beraden ons nog nader over de mogelijkheid onderzoek op dit gebied te bevorderen.

3.4.

- Geld is immers niet altijd een alternatief voor cultuur om de maatschappij draaiende te houden -

Vrij naar Medianota, pag. 10

Bij beschouwing van het dynamische karakter van het perswezen rijst nog een andere vraag, namelijk of de huidige exploitatievormen voor persorganen en het eerder in dit advies genoemde marktmechanisme toereikend zijn voor behoud en bevordering van persverscheidenheid en van de waarde van het gedrukte woord. Wij achten het mede tot onze taak, waar mogelijk door middel van onderzoek, de helpende hand te bieden bij het beantwoorden van een vraag als deze.

4. Mediaraad

- Het Bedrijfsfonds voor de Pers: Tom Poes in Bommeland? -

In de Medianota kondigt de regering verder het voornemen aan een mediaraad te zullen vormen, waarin de Omroepraad en de Persraad zouden kunnen opgaan.

De positie van het Bedrijfsfonds voor de Pers blijft in dat verband onbesproken. Inmiddels heeft de voor uw ambtgenoot van Binnenlandse Zaken ingestelde Projectgroep Externe Advisering in haar tweede interimrapport aanbevolen ook het Bedrijfsfonds voor de Pers in zo'n mediaraad te laten opgaan.

Over deze aanbeveling hebben wij u onlangs, namelijk op 24 januari, een afzonderlijk advies voorgelegd, waarin wij er bij u op aandrongen het Bedrijfsfonds voor de Pers niet in zo'n mediaraad te laten opgaan, zulks vooral gelet op de specifieke taken van het fonds (deels adviserend en deels uitvoerend).

Hoogachtend,
namens het bestuur,

prof. drs. J. W. Schoonderbeek,
voor deze,

(w.g.) drs. L. Lichtenberg,
secretaris

